Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҲИЖЖА, 22-КУН. ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ САРАТОН, 16-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган — 1991 йил 5 июль, жума, 127-сон — НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РАЁСАТИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши иши самарадорлигини оширишга оид таклифларга мувофиқ раёсат мажлисида республика давлат ҳокимияти олий органи комитетлари ва комиссияларининг ишини янада такомиллаштириш тўғрисидаги масала муҳокама қилинди.

Қонунларни ишлаб чиқиш соҳасида орттирилган тажрибани ҳисобга олиб, бешинчи сессияда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши комиссиялари ва комитетларининг тузилишини такомиллаштириш ва уларнинг таркибларини киритилган ички тузилиш ўзгартиришларига мувофиқлаштириб олиш юзасидан зарур чора-тадбирларни амалга ошириш ҳақида ўринли таклифлар киритилганлиги қайд этилди. Қонун лойиҳаларини ва Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бошқа қарорларини тайёрлашга ҳар томонлама ёндашувга ҳали ҳам эришилмаганлиги, бир қанча ҳолларда давлат бошқаруви идоралари айнан шу иш билан шуғулланиши, уларнинг кундалик ишларига ортиқча аралашиш, баъзи комитетларнинг номлари уларнинг зиммасидаги вазифаларнинг руҳига мувофиқ келмаслиги сабабли комитетларнинг иши чигаллашаётганлиги мажлисда таъкидлаб ўтилди. Қонунларнинг ижросини назорат қилиш юзасидан конституциявий ҳуқуқларни амалга ошириш тизими етарли равишда аниқ эмаслиги, шунингдек сайлаб қўйилган органлар билан Олий Кенгаш котибиятининг девони ўртасидаги ҳамжиҳатлик тўла-тўкис йўлга қўйилмаганлиги Олий Кенгаш, унинг комитетлари ва комиссиялари фаолиятини яхшилашга имкон бермаяпти.

Сўнгги сессияда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Олий Кенгаш раёсатига тегишли ваколатларни бериш тўғрисидаги таклифга қўшилганини ҳисобга олиб, шунингдек қонун чиқариш, ижро этиш-бошқариш ва судлов идораларининг вазифаларини фарқлаб қўйиш принципига амал қилиб ҳамда комитетлар ва комиссияларнинг ролини янада оширишни, уларнинг назорат фаолиятини кучайтириш зарурлигини, назарда тутиб, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раёсати айрим комитетларнинг тузилиши ва номланишига ўзгартишлар киритди.

План ва бюджет-молия масалалари комитети билан иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетларини бирлаштириш ҳисобига Иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетини тузишга қарор қилинди. Раёсат аъзоларининг фикрича янги комитет республика хўжалигини бозор иқтисодиёти изига кўчириш шароитида қонунларни тайёрлаш фаолияти билан аниқ-равшан ва фаолроқ шуғулланиш, бюджет-молия ва иқтисодиёт соҳаларининг ўзаро таъсирини тўла-тўкис эътиборга олиш имкониятига эга бўлади.

Фан, халқ таълими ва маданий меросни асраш комитети билан миллатлараро муносабатлар, тил ва ва маданият масалалари комитетлари негизида Халқ таълими, фан ва маданият комитети тузилди. Мазкур комитетларни бирлаштириш қонунларнинг лойиҳаларини тайёрлашда, фан, маданият ва таълимни, халқимизнинг жуда бой илму зиё ва маънавий мероси, шу жумладан тил ҳамда миллатлараро муносабатларни уйғунлаштиришнинг орттирилган тарихий тажрибасини республика фуқароларига таълим ҳамда тарбия бериш масалалари билан чамбарчас боғлашни таъминлаш имконини беради.

Айрим халқ депутатлари томонидан одобсизларча феъл-атвор ва ҳатто ўз депутатлик мавқеини суиистеъмол қилиш ҳолларига ҳамон йўл қўйилаётганлиги сабабли олий ҳокимият органида депутатлик одоби комиссияси бўлиши зарур, деган фикр Олий Кенгашда бир неча бор айтилган эди. Янги тузилган Ошкоралик ва депутатлик одоби комиссияси бундан буён мана шундай фактлар билан шуғулланади. Шу муносабат билан Ошкоралик масалалари комитети тугатилади ва унинг вазифалари тўла-тўкис мазкур янги комиссиянинг вазифалари жумласига қўшилади.

Янги тузилган баъзи комитетлар ва комиссиялар раисларининг шахсий таркиби тўғрисида раёсатнинг қарори қабул этилди. Халқ депутати Э. Н. Хўжаевнинг Иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетининг раиси; халқ депутати П. Қ. Қодировнинг Халқ таълими, фан ва маданият комитети раиси; халқ депутати Т. Ҳайдаровнинг Қурилиш, меъморчилик, уй-жой-коммунал хўжалиги ва ободонлаштириш комитети раиси ҳамда халқ депутати Ф. Н. Нажмиддиновнинг Саноат, халқ истеъмол моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети раиси вазифасини бажаришига рухсат берилди. Депутатлардан А. Х. Тошкенбоев ва А. А. Асқаровларнинг асосий иш жойидаги масалаларни ҳал этишга кўпроқ эътибор бериш имконияти яратилиши ҳақидаги аризалари эътиборга олиниб, уларни ўзлари эгаллаб турган тегишли комитетларнинг раислари лавозимларидан озод этиш тўғрисидаги илтимоси қондирилди. Деҳқончилик-саноат мажмуи ва сув хўжалиги комитети раиси ҳамда Олий Кенгаш раёсатининг аъзоси вазифаларини ижро этиш 382-Ворошилов сайлов округидан сайланган халқ депутати Шовқиддин Мирзаев зиммасига юклатилди. Бундан ташқари раёсат Ошкоралик ва депутатлик одоби комиссиясининг раиси ҳамда Олий Кенгаш раёсатининг аъзоси вазифаларини 102-Салор сайлов округидан сайланган халқ депутати Эркин Турдиевич Шайхов зиммасига бир овоздан юклади.

Раёсатнинг ушбу қароридан келиб чиқадиган ҳамда давлат ҳокимияти олий органининг ҳуқуқ доирасига кирадиган масалалар Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси тасдиғига киритилади.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши котибиятининг девони тузилишини такомиллаштиришга оид тадбирларни ҳам амалга ошириш зарур деб топилди.

Раёсат мажлисида ўртоқ Н. Р. Ҳамроевнинг «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор» фахрий унвонини тиклаш тўғрисида қарор қабул этилди.

Ўзбекистон ССР халқ назорати комитетининг 1991 йил июль—декабрь ойларига мўлжалланган иш режалари тасдиқланди.

Ўзбекистон матбуоти

МУАЛЛИМГА ЙЎЛДОШУ СИРДОШ

Республикамиз халқ таълими ходимларининг севимли вақтли матбуоти — «Ўқитувчилар газетаси» 1931 йил 4 июлда «Маданий инқилоб» номи билан илк бор ҳаётга йўлланма олган эди. Унинг ташкил топиши халқимиз орасида маорифни ривожлантиришнинг моҳиятини ташвиқу тарғиб этишда катта воқелик бўлди.

Рўзноманинг биринчи беш йилликлар давридаги тахламларини кўздан кечирар эканмиз, «Маданий инқилоб»нинг умумий мажбурий ўрта таълим тўғрисидаги қонунни ҳаётга муваффақиятли жорий қилиш учун кураш лавҳаларини, янги алифбога ўтиш ва уни жорий этиш масалалари, мактаблар, олий ўқув юртлари, мактабгача тарбия ва мактабдан ташқари муассасалар фаолияти муаммоларини, ўқитувчиларни методик жиҳатдан таъминлаш масалаларини изчил ёритганлигининг гувоҳи бўламиз. 30-йилларнинг охирига келиб рўзнома бевосита муаллимларнинг жанговар минбарига айланди. Шунинг учун ҳам «Маданий инқилоб» 1938 йил 29 январдан бошлаб «Ўқитувчилар газетаси» номи билан чиқа бошлади.

Улуғ Ватан урушигача бўлган даврда рўзнома ўз атрофига етук, илғор фикрли зиёлиларни жалб этди. У ўқитувчиларнигина эмас, балки кенг жамоатчиликни, айниқса, ота-оналарни ҳам педагогик билимлар билан қуроллантиришга катта эътибор берди. Натижада газетанинг обрў-эътибори ортди, республика маорифининг кўзгусига айланди.

Улуғ Ватан уруши бошланиши муносабати билан бошқа жарида ва рўзномалар қатори «Ўқитувчилар газетаси»нинг чиқиши ҳам маълум вақтгача тўхтатиб қўйилди. Ғалабадан сўнг таҳририят қайта тузилиб, рўзномани нашр этиш бошлаб юборилди. Унинг ўша даврдаги муҳаррири Абдулла Хўжахонов, масъул котиби Ориф Аюпов ўз атрофларига педагог-журналистларни уюштирдилар. Қайта тиклаш даврининг қийинчиликлари, мураккабликлари, мавзулари рўзнома мундарижасини белгилади. Бу йилларда, маълумки, халқ маорифи танг аҳволга тушиб қолганди. Мактабларнинг моддий асоси ночор, ўқитувчилар етишмас, дарсликлар ва қўлланмалар, ўқув қуроллари ниҳоятда оз эди. Долзарб мавзуларни ёритишда, мазмундорлик ва таъсирчанликни оширишда Абдулла Муродхўжаев, Иминжон Қодиров, академик Қори Ниёзий, Оқилхон Шарофиддинов, Фахри Камол, Ҳасан Зуннунов ва бошқалар алоҳида жонкуярлик кўрсатдилар.

Саводхонлик учун кураш бош мавзулардан эди. Араб алифбосидан лотин алифбосига, сўнгра эса рус алифбосига ўтиш ўқитув ишида катта қийинчиликларни юзага келтирди. Бутун эл уч бор саводсиз бўлиб, қайта савод чиқаришига тўғри келди. Бу қийин ва мураккаб жараёнда рўзнома улкан ташвиқоту тарғиботчилик вазифасини бажарди.

«Ўқитувчилар газетаси»нинг ўзбек орфографияси учун курашдаги хизматлари беқиёсдир. 1938 йил 9 декабрда «Ўзбек тили янги орфографияси» лойиҳаси, 1956 йилда эса «Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари» лойиҳаси эълон қилинди. 60—70-йилларда таниқли олимлар, тажрибали педагогларнинг адабиётни ўқитиш муаммоларига доир мунозарали мақолалари ёритиб борилди. Айни кунларда бу мавзу кенг миқёсда «Ўзбекистон ССР давлат тили тўғрисидаги қонун»ни амалга ошириш доирасида давом эттирилмоқда.

1980 йилда рўзнома негизида рус тилида чоп этиладиган «Учитель Узбекистана» газетаси ташкил топди. Бу республикада халқ таълими масалаларини рус тилида ҳам кенг ёритиш имконини берди.

Яқин-яқингача мактаб ишига паст назар билан қараш туфайли вужудга келган иллатлар нималардан иборат? Ҳозирги замон мактаби қандай бўлиши керак? Таълим билан тарбиядаги узилишларни қай тарзда улаш мумкин? Халқ таълимида ҳануз давом этаётган зўрма-зўраки андазабозликдан воз кеча оламизми? Мактаб ислоҳотидаги депсинишлар сабаби нимада? — Ана шу каби кўпдан-кўп муаммоларни ечиш, янги таклифлар, тавсиялар билан чиқиш бугунги кунда рўзноманинг асосий фаолиятини белгилаётир. Халқ таълимидаги янгиланиш қирраларидан бири педагогик жамоаларда янги ғояларни амалга жорий этишга интилишлар, изланишлар, синов-тажрибалар борасида рўзнома изчил тарғибот олиб бормоқда.

1990 йилнинг ноябрь ойида Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги «Ўқитувчилар газетаси»ни ҳафтада уч марта чиқариш, «Учитель Узбекистана»ни кичик ҳажмдаги ҳафтаномага айлантиришга қарор қилди.

Рўзнома ўз таваллудининг 60 йиллигини нишонлар экан, «Маданий инқилоб»нинг биринчи муҳаррири, толмас большевик Қурбон Берегин, турли йилларда газетага муҳаррирлик қилган Ҳикмат Худойназаров, Акмал Пўлат, Абдулла Хўжахонов, Холид Расул, Исоқ Ўктамов, Босит Халил, Ҳамидулла Кўрикбоев, Раҳимжон Усмонов, Шахоб Мақсудов ва бошқаларнинг номлари билан фахрланади. Уларнинг издошлари бўлган «Ўқитувчилар газетаси»нинг бугунги жамоаси рўзнома савиясию таъсирини замон талаблари даражасига кўтариш, халқ таълимини тубдан қайта қуришга ҳар томонлама кўмаклашиш, янги инқилобий даврнинг маърифат дарғаси бўлишга интиладилар.

М. РАҲМОНОВ, М. ҚЎЧҚОРОВ,
«Ўқитувчилар газетаси»нинг бўлим муҳаррирлари.

БОШИ БЕРК КЎЧАДА

РЕСПУБЛИКАНИНГ ПАРРАНДАЧИЛИК ТАРМОҒИДА ЮЗ БЕРАЁТГАН ПАСАЙИШ ЖАРАЁНИНИ ТЎХТАТИШ, УНИ МУТТАСИЛ РИВОЖЛАНИШ ЎЗАНИГА БУРИБ ЮБОРИШ МУМКИНМИ?

Ўзбекистонда саноат асосидаги паррандачилик 60-йиллар ўртасида вужудга келган ва дастлабки кунларданоқ ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш, марказлаштириш йўли тутилган эди. Кейинги ўн йил мобайнида тухум олиш 2,2, парранда гўшти етиштириш 3,5 баравар кўпайди ва 1990 йилда тухум — 1,5 миллиард донани, гўшт — 70 минг тоннани ташкил этди. Бугунги кунда «Узптицепром» республика бирлашмаси тасарруфида 21 та тухум етиштирадиган, 28 та гўшт етиштирадиган, 20 та зотли товуқлар етиштирадиган корхоналар мавжуд. Ишлаб чиқаришнинг ўсиши, маҳсулот сифатининг ошиши, меҳнатни ташкил этишнинг такомиллашуви паррандачилик хўжаликларининг молиявий аҳволини мустаҳкамлашга кўмаклашди. Ўтган йили тармоқ бўйича 120 миллион сўм фойда олинди.

Афсуски, сўнгги пайтларда тармоқда маҳсулот етиштириш камая бошлади. Айниқса 1991 йилнинг беш ойида бу жараён яққол сезилди, истеъмолчиларнинг парранда гўштига эҳтиёжи қондирилмаяпти. Шу йилнинг 1 июнига қадар етиштирилган парранда гўшти бултургига нисбатан 7 минг тонна кам бўлди. Хуллас, тармоқ боши берк кўчага кириб қолди, ундан қандай чиқиш мумкин! Қуйида шу ҳақда фикр юритилади.

Р. ТЎХТАМИШЕВ,
Жиззах бройлер фабрикаси бош зоотехниги

— Бултур фабрикамиз жамоаси режани уддалай олмади ва давлатдан 1.310 тонна гўшт қарз бўлиб қолди. Афсуски, аҳвол бу йил ҳам ўзгармади: қарз юки ортаяпти. Бунинг сабаби оддий — бултур инкубаторларга жуда оз миқдорда тухум қўйилган. Бунинг учун корхонанинг собиқ раҳбарларини узоқни кўра билмасликда айблаш мумкин. Бироқ бизни бошқа бир ўткир муаммо кўпдан бери қийнаб келмоқда. 1989 йил май ойида юз берган сел фабрикамизнинг насл учун тухум олинадиган товуқхонасини оқизиб кетди. Оқибатда наслбоп тухум берадиган товуқлардан маҳрум бўлдик. Шундан буён бундай тухумларни бошқа жойлардан келтираяпмиз. Эҳ-ҳе, қаерларга бормаяпмиз: Россия Федерациясининг Омск, Қозоғистоннинг Целиноград шаҳарлари, мамлакатнинг, республиканинг бошқа жойлари доимий шерикларимиздир. Ташқаридан келтирилаётган битта тухум бир сўм 20 тийинга тушаяпти. Йўлда маҳсулотнинг анча қисми нес-нобуд бўлмоқда. Масофа олислигига қарамай тухумларни автотранспортда ташиб келтиришга мажбурмиз.

Наслбоп тухум берадиган товуқхонага жуда-жуда муҳтожмиз. Уни қанчалик тез ишлатсак, қайта жиҳозласак нафи шунча катта: маҳсулот кўпаяди, таннарх арзонлашади. Шу ўринда айтиб ўтай: фабрикамиз ҳар йили донаси 1,2 — 1,5 килограмм тош босадиган 4 миллион бош бройлер товуқ боқиш имкониятига эга. Ҳозир эса биз унинг атиги ярмини эплаяпмиз. Муаммони «Узптицепром» кўмагисиз ижобий ҳал этиш маҳол.

К. ПРЕНОВ,
Нукус бройлер фабрикасининг директори

— Парранда гўшти ва тухум тақчиллиги Қорақалпоғистонни ҳам четлаб ўтмади. Гарчи у Тошкентдагидек кескин бўлмаса-да, ўзимизга яраша сезилаяпти. Бундай шароитда биз чет эл фирмалари билан амалий ҳамкорликка катта умид боғлаётирмиз. Шу йил бошида Голландиянинг «Сторк» фирмаси билан тузилган шартномага биноан паррандага ишлов берадиган технологик жиҳозлар йиғмасини олишимиз бу борадаги дадил қадамлардан биридир. У фабрика қушхонасига ўрнатилади. Ҳозир тайёргарлик ишлари поёнига етказилмоқда.

Маълумки, бундай автомат линияларни «Узптицепром» тасарруфидаги қатор паррандачилик хўжаликларига Голландиянинг «Мейн» фирмаси етказиб берган эди. «Сторк» фирмасининг жиҳозлари бақувват бўлиб, иши товуқларни сўйиш, патини юлиш, бўлаклаш билан чекланмайди. Линия қадоқлаш машиналари ва совутиш хоналари билан таъминланган. Бундан ташқари технологик линияда парранда гўштидан колбаса маҳсулотлари ва дудланган гўшт ҳам тайёрланади. Шартномада жиҳозларни монтаж қилиш, ишга тушириш, кадрларни ўқитиш фирма томонидан амалга оширилиши кўзда тутилган.

Фабрикамизни Голландия технологияси асосида қайта таъмирлаш ва техникавий қуроллантириш нима беради?

Аввало, паррандани шу ернинг ўзида қайта ишлаш маҳсулот сифатини оширади, ассортиментни кенгайтиради. Ҳозир қушхонада 54 киши ишлаётган бўлса, қайта жиҳозлангандан сўнг уларнинг сони тенг ярмига қисқаради, яъни қўл меҳнатига деярли ҳожат қолмайди. Шу ўринда айтиб ўтиш керакки, қайта таъмирлаш лойиҳасини «Узптицепром»нинг маҳаллий лойиҳа-технологик бюроси мутахассислари таклиф этишди.

Р. РАҲМАТОВ,
Ғаллаорол паррандачилик фабрикасининг директори

— Фабрикамиз бунёд этилганига 30 йилдан ошди. Жиҳозларнинг кўпи алмаштиришга муҳтож. Ниҳоят узоқ давом этган сансалорликдан сўнг кенг қамровли таъмирлаш ишлари бошланди. Ҳозир бу ерда ўнта асосий цех-товуқхона таъмирланаяпти. Режали ва пухта ўйланган янгилаш ишлаб чиқаришни тўхтатмаган ҳолда амалга оширилаяптики, оқибатда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмларига айтарли таъсир кўрсатмаяпти. Мабодо, озроқ пасайиш бўлса-да, уни йилнинг иккинчи ярмида қоплаймиз ва маҳсулот ишлаб чиқаришнинг ўсишини таъминлаймиз.

Бундай некбинлик нимага асосланган, деб сўрашингиз мумкин. Бунинг учун фабрикамизнинг 33-цехини кўздан кечириш кифоя. Июннинг бошида бу ерга Германиядан келтирилган Л-134 маркали тўрт қаватли янги жиҳозлар ўрнатилди. Бу — биз учун катта воқеа. Эндиликда битта бинода 14 минг ўрнига 35 мингта товуқни парваришлашимиз мумкин. Шу тариқа битта жойнинг ўзидан олинадиган тухум миқдори тахминан уч баравар кўпаяди.

Бунда маҳсулот етиштириш ортади, бошқа афзалликлари ҳам бор. Товуқлар боқиладиган қафаслар шунчаки тўрт қаватли уй эмас. Унда озуқа тарқатиш, суғориш, гўнг чиқариш ва бошқа самарали воситалар мавжуд. Бино ичидаги ҳарорат ва ҳаводаги намликни автомат ускуналар ростлаб туради. Ҳозир ана шундай жиҳозлар 4-цехда ҳам ўрнатилаяпти. Фабрика бўйича бешта йиғма олинган. Йил охиригача яна шунча жиҳоз келтириш мўлжалланаяпти.

Ҳар бири салкам 70 минг сўмлик товуқхоналарнинг қурилиш-монтаж ишларини салоҳиятли муҳандис С. Суяров бошчилигидаги 20 кишилик бригада уддалаяпти. Уни паррандачилик фабрикасининг ўзи тузди. Ишнинг бундай шаклда ташкил этилиши қайта жиҳозлашни тез ва ортиқча сарф-ҳаражатсиз амалга ошириш имконини бераяпти. Бригада аъзолари ҳар ойда битта йиғмани тиклашга эришаяптилар. Жамоанинг таркибида юқори малакали слесарь-созловчилар борлиги қўл келаяпти.

Ишлаб чиқаришнинг ўсиши ва маҳсулот сифатининг яхшиланиши бошқа омилларга ҳам боғлиқ. Афсуски, Ўзбекистон ССР дон маҳсулотлари вазирлигига қарашли саккиз тегирмондан келаётган омихта ем сифати муаммоси ўткир бўлиб турибди. Уларнинг тўйимлилиги шу қадар пастки, ўзимизда бойитилгандан сўнг ҳам паррандаларнинг бир кеча кундузда зарур семиришини таъминлай олмаётир. Ҳозир фабрикада тухум тахланадиган қоғоз идишлар етишмаяпти. Республикалараро иқтисодий алоқаларнинг бузилиши натижасида эҳтиёжимиз 60—70 фоиз даражасида қондирилаяпти холос. Аҳволнинг ночорлигини англаган ҳолда биз ана шу тухум жойланадиган содда идишларни республикамизнинг ўзида ишлаб чиқаришни таклиф этамиз. Буни Ангрен картон заводи бемалол тайёрлаши мумкин.

БИЗНИНГ ШАРҲ: Албатта суҳбатдошларимиз республика паррандачилик тармоғидаги барча муаммо ва қийинчиликларни қамраб олиш, уларни бартараф этиш тадбирларини айтиш муддаосини мақсад қилиб қўйишмаган. Шу боисдан улар билдирган фикрларга қўшимчалар киритмоқчимиз. Нукус ва Ғаллаорол паррандачилик фабрикаларининг асбоб-ускуналар ундиришда омади юришган бўлса, бошқа кўпгина хўжаликлар ремонт ишларига фондларнинг йўқлиги туфайли сарсон-саргардон юришибди. Шунинг учун ҳам бройлер паррандачилик фабрикаларининг қувватларидан фойдаланиш коэффициенти 80 фоиз атрофида. Бунинг оқибатида ҳар йили қарийб 15 минг тонна парранда гўшти бой берилмоқда.

Озуқа муаммоси алоҳида муҳокамага муҳтожки, у «Узптицепром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси бошқарувининг раиси Б. Пискуновнинг сўзлари билан айтганда, драматик тус олди. Гап шундаки, республика Дон маҳсулотлари вазирлигининг корхоналари шартнома асосида етказиб бераётган омихта ем ниҳоятда сифатсиз. Емнинг таркибидаги протеин миқдори жуда оз. Устига устак етказиб беришда тез-тез узилишлар содир бўлади. Шу кунга қадар қарийб 20 минг тонна омихта ем олингани йўқ.

Озуқанинг тўйимсизлиги ва таъминотдаги узилишлар оқибатида паррандачилик хўжаликлари катта йўқотишларга маҳкум. Лекин гап фақат шунда эмас, чунки бой берилган юз минглаб тухумлар, тонна-тонна парранда гўшти ва бошқа маҳсулотлардан охир-оқибатда аҳоли бенасиб қолаяпти. Бундан ташқари омихта ем сифатининг пастлиги саноат паррандачилигининг замирига болта ураяпти. Жониворларнинг оқсилга доимий тўймаслиги зотли товуқлар тайёрлашга, наслчилик ишларига ҳаддан ташқари салбий таъсир кўрсатаяпти. Шу боисдан кўпгина фабрикалар соғлом насл олиш имкониятидан маҳрумдирлар. Шу боисдан инкубаторларга етарли миқдорда жўжа очириш учун тухум қўйилмаяпти. Биргина 1990 йилда инкубаторларга 35 миллион дона тухум қўйилмаганини эслатиш кифоя.

Шу ўринда хўжалик алоқалари мамлакат ва республика миқёсида парокандаликка учраган ҳозирги шароитда Дон маҳсулотлари вазирлиги корхоналарининг ҳам аҳволи яхши эмаслигини таъкидлаш зарур. Озуқабоп дон, хусусан маккажўхори омихта емнинг асосий унсурларидан бири ҳисобланади. Аммо 1990 йилда тегирмонлар 208 минг тонна ўрнига атиги 70 минг тонна маккажўхори дони олди. Бу йил аҳволнинг қандай бўлиши ҳеч кимга аён эмас. Ҳайвон оқсиллари, айниқса балиқ уни билан таъминлаш ёмон аҳволда. Ўзбекистондаги ёғ-мой комбинатлари ишлаб чиқараётган соя кунжараси етарли миқдорда ажратилмаётир. Озуқа ҳамиртуруши ҳақида ҳам мана шундай дейиш мумкин. Юқорида таъкидланган муаммолардан кўриниб турибдики, «Узптицепром» учун Дон маҳсулотлари вазирлиги, унинг тасаррруфидаги заводлар ишончли шерикларга айланишлари жуда муҳим. Уларнинг ҳар иккаласи ҳам битта умумий ишга — аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашни яхшилашга бевосита дахлдор.

Кўпгина ечилмаган муаммолар асосан тармоқ ичидаги масалаларга, қисман эса ходимларнинг моддий манфаатдорлигини оширишга боғлиқ. 1990 йилда ҳар бир товуқбоқарнинг ўртача ойлик маоши 200 сўмдан аранг ошди. Бўстон, Андижон, Хўжаобод, Жарқўрғон паррандачилик фабрикаларида эса 130 сўмни ташкил этди.

«Узптицепром» ва унинг тасарруфидаги корхоналарнинг жамоалари тармоқдаги аҳвол аҳолининг маҳсулотларга бўлган эҳтиёжини қондирмаётганлигини биладилар. Ўзбекистон жон бошига тухум ва парранда гўшти истеъмол қилиш бўйича мамлакатда энг охирги ўринда турибди. Мана шуларни ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш, маҳсулот сифатини ошириш юзасидан таъсирчан чоралар ишлаб чиқилмоқда. 1993 йилда парранда гўшти етиштириш 135 минг тоннага (ҳозиргидан икки ҳисса кўп!), тухум эса 1.750 миллион донага етказилади. Бунда ишлаб чиқариш имкониятларидан мумкин қадар кўпроқ фойдаланиш, озуқа муаммосини ҳал этиш, мустаҳкам наслчилик базасини вужудга келтириш, тармоқни замонавий техника асосида ривожлантириш учун халқаро алоқаларни кенгайтиришга эътибор берилади.

И. АХМЕТОВ, Н. ШАКАРОВ.

ШАҲАРГА ИЧИМЛИК СУВ КЕЛДИ

Жийдакапа сув қувури қурилишининг учинчи навбати муддатидан бир йил олдин тугалланди. Бу эса Наманган аҳолисини сифатли ичимлик сув билан таъминлашни яхшилашга имкон беради. Бу ишларни «Мосгазпроводстрой» трести қурилиш-монтаж бошқармаси жанубий участкасининг мутахассислари олиб бордилар.

Янги шохобчанинг умумий узунлиги 19 километрдир. Сув қувури учинчи навбатининг ишга туширилиши натижасида ҳозир ишлаб турган 36 та қудуқ ёнига яна 15 та қудуқ қўшилади.

Янги шохобчада синов тариқасида сув бериш ишлари бошланди. Наманганликлар яқин кунлар ичида сув сифати қай даражада яхшиланганини ўзлари билиб оладилар.

(ЎзТАГ).

ҚУТЛОВ

Муаллимнинг азалдан камтару камсуқумлиги маълум. Бу фазилат унинг бағоят маърифатли эканлигидан, албатта. Чунки одам қанча кўп билимдон бўлиб борса, шунча хушодоблиги ва камтарлик сари оғади. Маърифатчилар зотига хос бу хислат уларнинг рўзномаси — «Ўқитувчилар газетаси»га ҳам хос.

Бугун рўзнома ўзининг 60 ёшли табаррук тўйини нишонлаб турган экан, дарддош, дилдош, касбдош биродарларимизни самимий қутлаймиз. Мақсаду маслагимиз маърифат ва ҳақ эрурким, ҳали биз маорифчилар билан елкама-елка туриб олис, ойдин кунларга етгаймиз, иншо.

«Халқ сўзи» жамоаси.

СУРАТДА: «Ўқитувчилар газетаси» жамоаси ижодкорларининг бир гуруҳи.

Барпо этилаётган иншоотлар

ТОЛЛИМАРЖОН ҚУЛОЧЛАРИ

Чўлқуварларнинг Толлимаржон шаҳарчасига яқин жойда Ўрта Осиёда энг йирик шу номдаги ГРЭС қурилиши жадал олиб борилмоқда. У тўла ишга туширилгач, йилига 3,2 миллиард киловатт-соат электр қуввати ҳосил қилиниб, республика жанубидаги ишлаб чиқариш кучларини ривожлантиришга сарфланади. Бўлажак нурхонада ҳар киловват-соат электр қуввати ҳисобига 317 грамм миқдорида газ ишлатиладики, бу Иттифоқда ишлаб чиқарилаётган энг арзон қувват ҳисобланади.

Бўлажак нурхона қурилиши учун Қарши даштининг жанубий қисмидаги Олловуддин адирликларининг ёнбағри танлангани бежиз эмас. Бу ердан Қарши магистрал канали Амударё сувини етаклаб ўтади, сал нарида эса Шўртан газ конлари. Толлимаржон ГРЭСи ана шу макондан оқиб келадиган арзон ёқилғи ҳисобига ишлайди.

Оловуддин тепаликлари Ҳисор тизма тоғларига туташиб кетади. Нурхона қад ростлаётган кенг саҳннинг ўрта қисмида жойлашган баландликда туриб, улкан қурилиш манзарасини кузатамиз. Айни шу нуқтада 8 метрлик гранит ўрнатилган бўлиб, унинг силлиқланган қисмига **«Бу ерда партия ва халқ иродаси билан Ўрта Осиёда энг йирик Толлимаржон ГРЭСи бунёд этилади»** деган сўзлар ўйиб ёзилган. Авлодларга қалдирғоч қурувчилардан ёдгорлик сифатида бу лавҳанинг қўйилганига саккиз йилдан ошди. Ўшандан эътиборан илгари «Нишон» давлат наслчилик заводининг қоракўл қўйлари боқилган кимсасиз чўл чинакамига жонланиб кетди. Дастлаб бу ерга геодезчилар, қидирувчилар, топографлар, лойиҳаловчи-муҳандислар, кейинчалик эса йўлсозлар, механизаторлар, қурувчилар келишди. Улар илк кезлардан бошлаб яқингача ёрдамчи иншоотлар, асфальт ва темир йўллар, омборлар, қурилиш материаллари ва асбоб-ускуналар сақланадиган майдончалар, айвонлар, муваққат турар жойлар тиклашга эътибор берган бўлсалар, эндиликда қурилиш-монтаж ишлари уйғунлаштирилган ҳолда олиб борилмоқда.

Баландликдан барча участкалар кўзга яққол ташланади. Хартумлари кўтарилиб тушаётган юк кўтаргичлар, айқаш-уйқаш йўллардан қатнаётган ағдарма машиналар, еру кўкни ларзага келтираётган машина-механизмларнинг товуши бирбирга қўшилиб, ажиб мусиқа касб этади.

Пастда асов Амударё бамисоли жиловлангандек жимирлаб оқади. Унинг тубида кранлар сурвати аксланади. Каналнинг шундоқ ёнида блокларни совутишга мўлжалланган ҳавза қурилмоқда. Юқорироқда ГРЭСнинг асосий биноси қад ростлаяпти.

Йўлларнинг бири 153-разъездга олиб боради. Мўъжазгина бу маскан қиёфаси кейинги уч-тўрт йил ичида таниб бўлмас даражада ўзгарди. Қатор омборлар, ёпиқ айвонлар қурилди. Поездлар тўхтайдиган саҳн барпо этилди. ГРЭС қурилишига зарур бўлган қурилиш материаллари, асбоб-ускуналар, машина-механизмлар шу ерда қабул қилиб олинаётир. Айни пайтда ишчи ва хизматчилар учун 900 квадрат метр уй-жой, йўловчиларга мўлжалланган вокзал биноси қуриб битказилди. Умуман жами 900 минг сўмликдан зиёд қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилди.

Нурхонанинг бош корпуси ёнгинасида иситиш тармоқлари кўзга ташланади. Кўкка бўй чўзган қувурлардан тутунсимон ҳовур кўтарилади. Ундан нарида эса маиший хизмат уйи, ошхона, дўконлар, автобаза...

Нурхонадан уч чақирим олисда шаҳарча қад ростламоқда. Қурувчилар унга «Нуристон» номини беришган. Чўлдаги бу шаҳарчани ҳозирданоқ мамлакатимизнинг кўпгина бурчакларида билишади. Негаки, юклар, хат-хабарлар «Нуристон шаҳрига» деган тамға билан келмоқда.

Бундан бир неча йил муқаддам шаҳарнинг тамали қўйилганди. Қурувчилар 56 хонадонга мўлжалланган тўрт қаватли уйнинг пойдевори учун ўра ковлашаётганларида, 2,5 метр чуқурликда қум-шағал қатламига дуч келдилар. Бундай жойда кўп қаватли иморатни тиклаш хатарли эди. Устига устак, бўлажак шаҳар ўрни сейсмик зонада жойлашганди. Шу боис лойиҳачилар, қидирув ишларини олиб борган мутахассисларнинг хатосини тузатишга тўғри келди. Майдон зудлик билан қайтадан текширилди, сарф-харажатлар миқдори таҳлил қилинди. Ҳар уйнинг пойдеворига 4—5 метр қалинликда тупроқ ташланиб шиббалангач, навбатдаги юмуш давом эттирилди. Шундай қилиб, уй-жойларнинг мустаҳкам бўлиши таъминланди.

Шаҳарни «Ўзбекгидроэнергострой» бирлашмасининг 2-уйсозлик комбинати қурувчилари барпо этишаяпти. Беллашувда Жайлов Умиров бошлиқ участка бунёдкорлари пешқадам. Улар икки сменада ишлаб, қисқа муддат ичида 32 ва 56 хонадонли ўндан зиёд уй-жой қуриб топширишди. Айни пайтда «Каршистрой» ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли механизациялашган 6 ва 8-кўчма колонналарнинг бинокорлари ҳам шаҳарнинг тикланишига ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар. Уларнинг кучи билан ҳар бири 48 оилага мўлжалланган 7 та тўрт қаватли уй қад ростлади.

Ҳозир Нуристонда 320 ўринли болалар боғчаси, 1568 ўқувчига мўлжалланган, 40 дан зиёд фан кабинети ва синфхоналарга эга бўлган мактаб, учта ётоқхона, 4 та ошхона, 5 та дўкон, ёзги кинотеатр, кўш қаватли маиший хизмат кўрсатиш уйи, поликлиника мавжуд.

Газ ва ичимлик сув муаммоси ҳал этилган. Канализация ишлаб турибди.

— Шаҳарда бунёд этилаётган уй-жойлар, маданий-маиший, жамоат бинолари қулайлиги ва сифатлилиги билан ажралиб туради, — дейди қурилиш бошқармаси бошлиғи А. Бозоров. — Уларнинг ҳар бири даштнинг иссиқ иқлимига мослаб қурилмоқда. Шу кунгача 80 минг квадрат метрдан зиёд иморат тикланди.

Келгусида Нуристонда 20 мингдан зиёд аҳоли истиқомат қилади. Уларга атаб 200 минг квадрат метрдан ортиқ турар-жой, маданий-маиший ва ишлаб чиқариш бинолари қурилади. Қарши ва Нуристон ўрталиғида троллейбуслар қатнови йўлга қўйилади. Улар Толлимаржон ГРЭСида ҳосил қилинган электр қуввати ёрдамида ҳаракатланадилар.

Владислав Южалкиннинг номи воҳада каттаю кичикка таниш. У даштни ўзлаштиришда, Толлимаржон шаҳри, Қарши магистрал канали, насос станциялари ва сув омбори қурилишларида сидқидил ишлади. Ҳалол меҳнати эвазига кўкрагини қўша-қўша орден ва медаллар безади. Толлимаржон сув омборидаги ишлар тугаллангач, Владислав аҳил бригадаси билан нурхона қурилишига келди. Ҳозир бу жамоа ГРЭСнинг асосий биносини барпо этмоқда.

Улкан иншоотнинг пойдевори анча чуқурликдан темир-бетон блоклар ёрдамида кўтарилиши режалаштирилганди. Иш эндигина бошланган кезларда, 1 Май арафасида В. Южалкин одатдагидек эрталаб пойдевор қазилган жойга қаради-ю, капалаги учиб кетди: чуқурлик сувга тўлиб, бетон блокларни кўмиб юборганди. Байрамда ҳам ишлашга тўғри келди. Кучли насослар ёрдамида қарийб 50 минг куб метр сув чиқариб ташланди. Шундан сўнг бригадирнинг таклифига кўра сел сувини Қарши магистраль каналига оқизадиган айланма ариқ қурилиб бетонлаштирилди.

Бригадада дастлаб 15 киши бўлган бўлса, бугун 90 нафардан ортиқ бетончилар, монтажчилар, пайвандловчилар меҳнат қилишаяпти. Бетон блоклар ер юзаси билан бараварлашиб қолди. Айни пайтда нурхона мўриси қувурини монтажлаш ҳам жадал боряпти. У 270 метр баландликка бўй чўзади.

Владислав Южалкин бошлиқ бригада аҳли ҳозирга қадар 100 минг куб метр бетон ишларини бажарди. Қарийб 30 минг тоннадан ортиқ турли маркадаги арматуралар ва металл конструкциялари пайвандланди. Ўтган йили жамоа кучи билан 3 миллион сўмликдан ортиқ қурилиш-монтаж ишлари уддаланганди. Бу йил ана шу кўрсаткич 5 миллион сўмликка етказилади. Агар улар энг мураккаб ва қийин шароитда ишлаётганликлари ҳисобга олинса, меҳнат натижалари осонликча қўлга киритилмаётгани ойдинлашади.

Муваффақият боисини эса бошқарма бошлиғи А. Бозоров бундай изоҳлайди:

— Бригаданинг кучи бирликда, интизомдаю бригада саркорининг ташкилотчилиги ва ишбилармонлигида. Шунинг учун иш унуми юқори, сифат мутахассислар талаби даражасида. Жамоада 17 миллат вакиллари меҳнат қилишади. Ренат Юсупов, Алексей Дейно, Раҳмон Пўлатов, Шуҳрат Давронов, Азиз Йўлдошев, Сатторқул Бўриев, Сергей Шукин.... Уларнинг номлари тилга олингудек бўлса, ўнбошининг юзига табассум югуради, меҳри кушод товланади.

Владислав Южалкин бошлиқ ва бошқа бригадалар меҳнатни уюштиришу унга ҳақ тўлашнинг янгича усулларида ишлаб, қувончли ютуқларни қўлга киритмоқдалар.

ГРЭС қурилиши бошқармаси бошлиғи Абдурасул Бозоров билан яқинда қуриб битказилган маъмурий бинодаги чоғроқ хонада суҳбатлашдик. 1026 гектар майдонда, қарийб элликта участкада олиб борилаётган, ақл бовар қилмайдиган қурилиш-монтаж ишлари ҳақида у тўлқинланиб сўзлаб берди. Мулоқот асносида ҳар бир иншоотнинг вазифаси, тутган ўрни бизга аён бўлди.

Абдурасул Бозоров Ғузор районида туғилган. Ўрта мактабни тугатгач, Тошкентдаги ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институтида таҳсил кўрди. Меҳнат фаолиятини Душанбе шаҳридаги «Таджикгипрозем» лойиҳалаш институтида бошлади. Лойиҳаловчи инженер, бош муҳандис вазифаларида ишлади. Явон электр кимё заводи лойиҳа ҳужжатларини тайёрлашга бош-қош бўлди. Кейинчалик ана шу корхона қурилишига раҳбарлик қилди. Бу ерда 514 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилиб, завод муддатидан илгари фойдаланишга топширилди. Тожикистон ССР Қурилиш вазирлигига қарашли 1-қурилиш бошқармасини бошқарган йилларида эса А. Бозоров Душанбе шаҳридаги юзлаб маданий-маиший, жамоат биноларининг тикланишида жонбозлик кўрсатди.

1986 йили у республикамиз жанубида барпо этилаётган Толлимаржон ГРЭСи қурилиши бошқармаси бошлиғи лавозимига таклиф қилинди. Ўшанда турли касбдаги кишилар уй-жойнинг йўқлиги боис Нишон ва Толлимаржон шаҳарларидан қатнаб ишлашарди. Натижада иш вақтининг кўп қисми йўлга сарфланар, транспорт харажатлари эса доимо режадагидан ошиб кетарди. Янги бошлиқ ташаббуси билан иш вахта усулида ташкил этилгач, ана шу камчиликлар барҳам топди. Меҳнат унумдорлиги ортиб, ишчиларнинг маоши ошди. Муҳими — улар ойнинг 18 куни давомида ётоқхоналарда, вагон уйларда истиқомат қилиб қурилишда ишлайдиган, қолган 12 кунни уйларида ўтказадиган бўлишди. Бундан ташқари кранлар, бульдозерлар, экскаваторлар ва бошқа машина-механизмлар етишмасди. Шунинг учун мавжудларининг ҳар бирига иккитадан ҳайдовчи ва кранчи қўйилди. Бу ҳол иш ҳажмининг икки ҳисса кўпайишини, техника ва транспорт воситаларидан тўла қувват билан фойдаланишни таъминлади. Агар 1986 йили, 12,5 миллион сўмлик иш бажарилган бўлса, ўтган йили 17,2 миллион сўмликни ташкил этди. Жорий йилнинг тўрт ойи мобайнида эса 4 миллион сўмликдан зиёд қурилиш-монтаж юмушлари бажарилди.

— Мамлакатда ҳукм сураётган иқтисодий танглик қурилишга, бошқармамиз ҳаётига ҳам ўз таъсирини ўтказаётир, — дейди А. Бозоров. — Саноат корхоналари асбоб-ускуналар, механизмлар, қурилиш материалларини жуда кам етказиб беришаяпти. Шартнома мажбуриятлари бажарилмаётганлиги натижасида режа тўлиқ уддаланмаётир. СССР Электрлаштириш вазирлиги мамлакатда электр қувватига бўлган танқисликни ҳисобга олиб, яқинда Толлимаржон нурхонаси қурилишини тезлатиш, унинг биринчи навбатини 1992 йилда ишга тушириш юзасидан қатор тадбирларни белгилади. Шунга мувофиқ ҳозир кўп миқдорда металл конструкциялар, механизмлар, арматуралар, ғишт ва ёғоч келтирилмоқда. Барча участкаларда иш яна жонланиб кетди. Қурувчилар бу йил 36 миллион сўмликдан кўпроқ қурилиш-монтаж ишларини амалга ошириш ниятида ғайрат-шижоат кўрсатмоқдалар.

ГРЭСнинг бунёд этилишида қарийб 15 та пудратчи ташкилот иштирок этаяпти. Лекин уларнинг ҳаммаси ҳам зиммадаги вазифаларни бекаму кўст уддалай олмаётир. Сабаби — айримларида ҳанузгача моддий-техник база яратилмаган. Бусиз катта ҳажмдаги ишларни амалга ошириб бўлмайди. Бошқарма бошлиғи ана шу камчиликларни бартараф этиш, ишчилару монтажчиларга қулай шароит яратиш йўлида изланмоқда.

Вақтлар келадики, чўлда бунёд этилаётган бу нурхона қувватидан нафақат республикамиз, балки қардош Туркманистондаги қатор шаҳар ва қишлоқлар нурга чулғанади, янги саноат корхоналари ишга туширилади. Бошқарма бошлиғи Абдурасул Бозоров учун ана шу нур Олловуддиннинг сеҳрли чироғидек афсунгар ва жозибали туюлади. У шундай ширин хаёллар оғушида мунаввар кунларни қаршилаган ҳолда меҳнат қилаётир, бошқаларни ҳам шунга даъват этмоқда.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Дўстлик районидаги Ленин номли давлат хўжалиги соҳибкорлари бу йил 1.134 тонна сабзавот маҳсулотлари етиштиришга аҳд қилишган. Айни кунларда помидор терими авжида. Иғиштириб олинган ҳосил пешма-пеш тайёрлов пунктига, у ердан вагонларга юкланиб истеъмолчиларга жўнатилаётир.

СУРАТЛАРДА: 1. (чапдан) Тайёрлов пункти маҳсулот қабул қилувчиси С. Жўрақулов, «Зафар» ширкати агрономи А. Мустафоев ва хўжалик бош агрономи С. Исматов ҳосил сифатини кўздан кечиришмоқда. 2. Маҳсулотни вагонларга юклаш пайти.

Еркин БОТИР олган сурат.

БАНК РЎЙХАТГА ОЛИНДИ

1 июль куни Ўзбекистон ССР Давлат банки республикамизнинг энг катта банки —акционерлик-тижорат деҳқончилик-саноат банкини рўйхатга олди. Унинг совхозлар, колхозлар, фермерлик ва деҳқон хўжаликларига, саноат қайта ишловчи тармоқларининг корхоналарига, қурилиш ва бошқа ташкилотларга хизмат қилиш учун ташкил этилган кенг тармоқли бўлимлари бор. Республика банклари амалга ошираётган барча операцияларнинг 60 фоиздан кўпроғи республика деҳқончилик-саноат банки ва унинг бўлимлари ҳиссасига тўғри келади.

Банкнинг янги мақоми унга фаолиятнинг маъмурий усулларидан иқтисодий усулларга ўтишга, мижозларга хизмат кўрсатиш сифатини оширишга, хўжаликларнинг ҳақиқий шериги бўлишга имконият беради.

Банкнинг низомдаги сармояси 500 миллион сўм бўлиб, у саккизта муассис ва мингдан кўпроқ акционерларнинг пули ҳисобидан ташкил этилди. Банк сармояси жалб этилган маблағлар билан биргаликда корхоналар ҳамда ташкилотларга қарз бериб, ёрдам кўрсатиш учун сарфланади.

Қонун ижросини текширамиз

ТИЛГА ЭЪТИБОР— ЭЛГА ЭЪТИБОР

Ўзбек тилига давлат тили мақомини бериш тўғрисидаги қонуннинг қабул қилинганига ҳам ҳадемай икки йил бўлади. Бу фурсат ичида қонунни бажариш борасида қатор ишлар амалга оширилди.

Корхона ва муассасаларда, меҳнат жамоаларида туб миллат вакилига мансуб бўлмаган кишилар учун ўзбек тилини ўргатиш қисқа муддатли курслари ташкил этилиб, машғулотлар олиб борилди. Бу соҳада республика атамашунослик комитети билан бир гуруҳ олимларнинг ишлари алоҳида эътиборга молик. Маҳаллий советларнинг ижроия комитетлари қошидаги жой номларини белгилаш комиссиялари кенг меҳнаткашлар оммасидан тушаётган таклиф ва истакларга мувофиқ жойларнинг номини ўз тарихи, ижтимоий келиб чиқишига қараб қайтадан кўрмоқда. Ўнлаб турар жой мавзелари, даҳалари, ҳиёбонлару кўчаларга янги номлар берилди. Олийгоҳлар, санъат масканлари, мактаблар халқимиз маданияти, санъати, адабиёти, фани, маорифини ривожлантиришга улкан ҳисса қўшган кишиларнинг исмшарифлари билан аталадиган бўлди.

Давлат тилини ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаш, унинг моҳиятини, ижтимоий-иқтисодий ҳаётда тутган ўрнини кучайтириш учун республика оммавий ахборот воситаларида, телевидение ва радиода мақолалар бериб борилди, терминларнинг қўлланилиши тўғрисидаги материаллар эълон қилинди, эшиттириш ва кўрсатувлар ташкил этилди.

Бу ишларнинг ҳаммаси зўр ғайрат билан амалга оширилаётганига қарамай, ҳали ҳам қонуннинг таъсир кучи ортаётгани йўқ. Республикамизнинг айрим маҳкама ва идораларида, вазирликларида ўзбек тилида иш юритишга ошиқилмаяпти. Ишлар ҳамон эски ҳолича давом эттирилмоқда.

Аҳволни ўзгартириш, Ўзбекистон ССРда давлат тили тўғрисидаги қонунни бажариш учун биринчи навбатда нималарга эътиборни кучайтириш зарур? Маданият, фан, халқ таълими ва ижтимоий соҳа бўйича Ўзбекистон ССР Президентининг маслаҳатчиси Бахтиёр Назаров ҳузурида яқинда бўлиб ўтган йиғилишда ана шу ҳақда гап борди. Унда республика оммавий ахборот воситаларининг раҳбарлари ҳамда вакиллари иштирок этдилар.

Йиғилиш қатнашчилари таъкидлашганидек, қонунни амалга оширишга, аввало, республикамиздаги нуфузли идора ва маҳкамаларнинг раҳбарлари бош қўшишлари, жойларда ўзбекча иш юритишни ташкил этишни тезлаштиришлари, тегишли мутахассислар тайёрлашга эътиборни кучайтиришлари зарур. Оммавий ахборот воситалари ҳам бу борада сабот билан иш олиб боришлари керак. Афсуски айрим матбуот нашрлари бу муҳим ишга кераклича эътибор беришмаяпти. Баъзи рўзнома ва ойномаларда ёритилаётган мақолаларда тилдан фойдаланишда ноаниқликлар, ғализликлар учрамоқда. Давлат тилини жорий этишдаги камчиликлар, муаммолар, эътиборсизликлар, пала-партишликлар ўз вақтида танқид остига олинмаяпти, рейд материаллари ташкил қилинмаяпти. Йиғилиш иштирокчилари ўз мулоҳазаларида мазкур долзарб мавзуга эътиборни кучайтириш, ҳар томонлама чуқур, мукаммал ёзилган материаллар бериб бориш билан қонуннинг таъсир кучини ошириш мумкинлигини алоҳида эътироф этдилар.

Йиғилишда қонунни бажариш учун республикамизда давлат тилини матбуотда ёритиш масалалари билан шуғулланувчи марказ ташкил этиш мақсадга мувофиқ деб топилди. Марказ «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномаси қошида иш олиб боради.

Рустам АҲМАДАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Дилни ўртаган дард

ИЧИМИЗГА ИБЛИС КИРМАСИН

Бу муҳтарам оқсоқолни илгаридан танийман. Тўқсондан ошиб, юз билан юз кўришай деб турибди. Кексалик-да, жисман анча заифлашган бўлса ҳам, руҳан тетик, чеҳрасида нур. Ҳамюртлари уни Ота дея сидқидилдан эъзозлашади.

У ҳеч қачон эътиқодига зид иш қилмаган. Диндан юз ўгирмагани, ёлғон сўзламагани, дўстларини сотмагани учун озмунча азоб чекдими! Худо Айюб сабрини бердими, ҳаммасига чидади.

...Ота билан Хиванинг Ичанқалъа қўриқхонасида учрашиб қолдим. «Мункайган чолга қаранг, кўнгиллари сайру томошани қўмсабди-да» дегандек, сайёҳлар унга нигоҳ ташлаб ўтишарди. Буни фаҳмлади шекилли, ота ташрифи боисини бизга шундай изоҳлади:

«Қўриқхонани кўриб турмасам, Хивани соғинаман. «Бир кун туз ичган жойга қирқ кун салом бер», деганлар. Ёшлигимда шу ернинг нон-тузини еб, мадрасада сабоқ олганман. Ҳар бир обида қадрдоним, сирдошим. Зиёратдан яна бир мурод — бобокалонларимиз руҳи билан мулоқот. Мударрис устозимнинг сўзлари ҳануз қулоғимда: «Саволлар мушкулоти олдида ожиз қолсанг, муршиди комиллар руҳидан мадад сўра. Ишон, улардан садо келади...»

Паҳлавон Маҳмуд қадамжосини мўлжал олиб турганимизда, отанинг таклифи билан йўлимиз кунчиқарга бурилди. Паҳлавон Маҳмуднинг пири бўлгани учун аввал Саид Аловуддин мақбараларини, сўнгра Пириёйвали (Паҳлавон Маҳмуд) қадамжосини зиёрат қилдик.

Атрофда, йўлакларда, кўчакўйда дарвишнамо кимсалар фотиҳага қўл очиб, авлиё-анбиёларнинг муборак номларини тилга олишар, аллоҳга илтижолар қилишарди. Бундай дамда сукут жоиз.

«Тиларманки — тиламагайман» тариқатининг сарбонларидан бири Шибли (Жаъфар ибн Юсуф) шундай деганлар. Ҳазрати Навоий риёйи машойихларни, таъмагир гумроҳларни аёвсиз ҳажв қилганлигини биласиз. Нафсингга ўт тушгурлар, муқаддас маконга ин қурсалар, диёнат чироғи хира тортади.

Тез-тез келиб турсак-да, зиёрат тартибидан огоҳ эмас эканмиз. Масжидлар, мадрасалар, мақбараларга қадам қўйишдан олдин таҳорат олмоқ, танни ва дилни покламоқ, остона олдида оёқ кийимини ечмоқ, тиловат вақтида тиз чўкиб ўтирмоқ, дунёйи фоний ҳавосидан тилнию ўзни тиймоқ ва савобга дахлдор ҳоказо қоидалардан воқиф бўлдик.

Эрталабдан пешинга қадар давом этган зиёрат ва саёҳат поёнига етди. Бу қисқа вақт ичида қадим тарихни билиш қийин, албатта. Ахир, Хивани олам ичра бир олам дейишади-ку. Унинг ўз тоғлари, дарёлари, боғлари бор. Буюкликда тоғ, илму донишда дарё сиймолари маърифат боғини обод қилганлар. Саёҳатдан чарчадими, хаёлотми, негадир ота бошини қуйи солганича жим қолди.

— Гурунг топинг, тақсир. Қадамжолар эшиги очиқ, етти иқлимдан зиёратчи келиб турибди. Турли тоифа дуогўйлар, художўйлар ҳам кўпайган. Буни динга сўзда эмас, амалда берилган эркинликнинг нишоналари десак хато бўлмас, — дедим сукунатни бузиш ниятида.

Ота сергак тортди:

— Худога шукур, зулмат пардаси очилиб, ҳақиқатнинг юзи кўринди. Динимиз эрк олганлиги тангри иноятӣ, тавфиқ нишонаси. Алҳосил, охири бахайр бўлсин.

Охири бахайр бўлсин. Бу тилак замирида эртанги кун ҳақида ғамхўрлик ётибди. Диннинг келажак тақдири қандай бўларкин? Кўпни кўрган қариянинг бу хусусдаги фикрини билишга қизиқдим:

— Динга муносабат ўзгарди. Масжидларда тоат-ибодатга ҳеч ким халақит бераётгани йўқ. Маросимларнинг йўлини тўсиб турган ғовлар олиб ташланган. Диндорлар ҳуқуқи қонун ҳимоясида. Буёғида яна қандай хавотир бўлиши мумкин?

— Юқоридан, четдан бирон хавф бор, демоқчи эмасман. Бошқа бир хатарнинг аломатларидан хунобим ошади. Хавф — ичимизда. Ичда пайдо бўлган фасод ёмон!

Тарихдан маълумки, пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом дорилфанодан дорил бақога кетганларидан сўнг кўп вақт ўтмай, ислом дунёси олтмиш уч фирқага бўлиниб кетди. Ҳар қайси фирқа ўзича йўл тутиб, фатво ва ривоятлар тўқиб, мухолифлар ўртасида адоват, жангу жадал авж олди. Ҳақиқат ва иттифоқ қарор топган давргача талай бедодликлар юз берди. Масжидларнинг берк эшиклари энди очилган ҳозирги вақтда ҳам шундай офатлардан аллоҳ асрасин, аҳли мўъмин орасига нифоқ тушмасин. Яна бир хавф борки, унга лоқайд қарасак, бизни худо ҳам, бандалар ҳам кечирмагайлар.

Хокисорлик ва сабр-тоқатни пеша қилган кишининг ҳаяжонли ҳолати авзойидан билиниб турарди. Мен эса унинг дардли дилидаги асрорни англаб етишга ошиқардим.

— Яна такрорлайман: хавф ичимизда. Масжидларда, қадамжоларда сўфиёна кийинган таъмагирлар пайдо бўла бошлади. Ҳушёр бўлмоқ лозим, токи ичимизга иблис кирмасин. Муқаддас жойларни ораста сақламоқ, дин-иймон уйини пок тутмоқ — ҳар бир мусулмон зиммасидаги қарз. Садақа талашадиган нокасларга, дуогўй ниқобидаги молпарастларга муқаддас жойлардан ўрин берсак, гуноҳга ботамиз, динимиз обрўсига путур етказамиз.

Отанинг ташвишлари асосли эканлигини исботлашга ҳожат бўлмаса ҳам, бу сўзлар моҳиятини чуқурроқ ўйлаб кўрайлик. Қай бир жамиятни ёки қай бир фирқани, жамоани олманг, унинг забунликка юз тутишига аввало ички носоғлом муҳит сабаб бўлган. Тилида ҳақиқат зикри, дилида шуҳрат, мол-дунё фикри яшаган мунофиқнинг мартабаси қанча улуғ бўлмасин, узоққа борган эмас. Диний эътиқод ҳам нафақат тилда, хайрли саъй-ҳаракатларда ўз ифодасини топмоғи лозим. Чунки эзгу мақсад эзгу ишлар туфайли рўёбга чиқади.

Урганчнинг имом хатиби, Ўзбекистон жумҳурияти халқ депутати Аҳмаджон Ҳожи Саид ўғли биз билан суҳбатда масжидлар қуриш, қадамжоларни обод қилиш борасидаги ишлар, режалар тўғрисида гапириб берди. Юқорида тилга олинган масалага муносабат билдирар экан, имом ҳазратлари таъкидладиларки, ибодат ва зиёрат даргоҳларига қадам қўйган киши ўзини аллоҳ ҳузурида ҳис этмоғи, дилини шайтоний ғулғулалардан, номатлуб феъл, таъма, кудуратдан ҳоли тутмоғи даркор.

Ҳамсуҳбатимиз дин арбобларини жиддий ўйлантираётган яна бир жиҳатга алоҳида тўхталдилар:

— Кейинги пайтларда Қуръони каримни, ҳадисларни билиб-билмай таҳлил ва тарғиб қилувчилар учраб турибшибди. Ҳатто кеча дин—афюн деганлар бугун шу «афюн»ни нўш қилишдан лаззат олмоқдалар. Малакали таҳлилга ҳеч ким қарши эмас, лекин чаласаводлар бу ишга қўл урмаганлари маъқул. Нотўғри талқин азим гуноҳ бўлиб, айтувчи ўзи адашиб қолмай, тингловчини ҳам гумроҳлик ботқоғига етаклайди. Шунингдек, масжиддаги бир шахснинг ярамас хулқ-атвори, чакки ҳаракати ислом аҳли шаънига доғ тушириши, бундай нохуш ҳодиса дин рақибларига қўл келиши муқаррар.

Мана шу сўзларга ҳамоҳанг бир воқеа ҳамон хотирамда. Диний маълумотга эга бир қария маҳалла имоми бўлишга розилик бермади ва сабабини шундай изоҳлади: «Бу юкни тортишга ожизман. Имом қил устида туради. Оғиб кетса, ўтга тушади. Шу ўтда танҳо ўзи ёнмай, бошқаларни ҳам ёқади».

Бу сўздан кўриниб турибдики, имомнинг — диний хизматга мутасадди ходимнинг масъулияти ғоят юксак. Нафс домига илинган, таъма гирдобида қолган чала муллалар, риёйи машойихлару, нодон муридлар буни англармиканлар? Улар дин соясида кун кўришдан наҳотки уялмасалар?!

Хоразм воҳасида қадамжолар кўп. Кўҳна Урганч, яъни бир шаҳар уч юз олтмиш авлиёга макон. Султон Увайс, Абдуллоҳ Норинжоний, Юсуф Ҳамадоний, Шайх Мухторвали (Остонабобо), Замахшарий, Ҳаким ота, Иброҳим Адҳам, Ошиқ Ойдин пир... улар мингдир, кўпроқдир. Ҳар бири азиз, табаррук сиймо биз учун. Авлиёнинг остонаси — тавба тазарру.

Дил тузалмай, эл тузалмайди. Дин уйи тоза бўлмоғининг шарти — дил уйи мусаффолигида.

Фозил ЗОҲИД.

ЎЗ БИНОКОРЛИК АШЁЛАРИ БОР

Наманган районининг «Самарқанд» жамоа хўжалигида ихтисослашган цех лойиҳадаги қувватга чиқди. Энди хўжалик қурилиш майдончаларига ҳар куни олти минг дона ғишт жўнатилмоқда.

Жамоа хўжалиги аъзоларини бундай қилишга бинокорлик материалларининг тақчиллиги мажбур этди. Чунки кейинги йилда республика Президентининг қўшимча ер ажратиш тўғрисидаги фармонини бажариш муносабати билан хўжаликда қурувчилар сони икки баравардан кўпроқ ортди.

Ҳозирча цехда фақат хом ғишт чиқарилаяпти. Лекин цех жамоаси ғиштни пишириш учун йўлакли печ қуриш режасини тузиб олган. У ишга туширилганидан сўнг хўжалик ҳар йили 200 минг донага яқин пишиқ ғишт олади.

(ЎзТАГ).

Ўқувчи рўзнома ҳақида

МУШТАРИЙЛАР БИЛАН ДИЛЛАШУВ

Ҳурматли муштарий! Мана олти ойдирки «Халқ сўзи»ни ўқиб, маъносини уқиб, ютуқларидан қувониб, нуқсонларидан куюниб, муаммоларга биз билан бирга жавоб изламоқдасиз. Унинг саҳифаларида юрак-бағрингизни ўртаган фожиалар, қалбингизни қитиқлаган нимкулги воқеалар, адашган йўловчи мисол чигал тақдирлар, ҳокимиятни тўлалигича топширишга «ҳайрон» комитетлар, уни дабдурустдан ололмаётган шўролар ва ҳоказо, ҳоказоларни ўқияпсиз. У сизда қандай фикр уйғотди! Сўзни наманганлик ўқувчилардан эшитинг.

М. ИБРОҲИМОВ,
Учқўрғон район совети котибияти бошлиғи:

— Обуна бўлганим учун афсусланмадим. Ҳар сонда, ҳар бир мақолада «нимадир» бор. Шунданми, уни сабрсизлик билан кутаяпман. Ўқимишли мақолалар талайгина, бироқ мақсад ютуқларни гапириш эмас, хато ва камчиликларни кўрсатиш.

Рўзнома, аввало, биз — шўро фаолияти учун муҳимлардан муҳимини танлаб олса. Чунончи, қабул қилинаётган қонун, фармон ҳамда қарорлар оддий тилда, қисқа, лўнда шарҳланса. Расмий ҳужжатлар юритиш учун янги атамалар бериб борилса. Маҳаллий советларга кўпроқ мустақиллик берилиши, яъни маълум ҳудудда ҳал этилиши лозим бўлган (мисол учун мактаб, кўчаларни номлаш) муаммолар тегишли советлар томонидан ечилавериши масалалари кўпроқ қаламга олинса.

Ф. МАМАЖОНОВ,
4-автокорхона ҳайдовчиси:

— Рўзномани келган ҳамониёқ кўздан кечираман. Менда «Ҳожилар» саҳифаси кучли таассурот қолдирди. Очиғи, уни кўзда ёш билан ўқидим. Сўзлар маржондай терилибди ўзиям. Қани энди кучинг етсаю, бир нафас билан мутолаа қилсанг. Рўзномани қўлга олдиму, қўшним Нўъмонхон Ҳасановнинг олдига чиқдим. У ҳам азбаройи берилиб кетганлигидан кўзи нам эди. Узоқ йиллик қадриятларимиз қайтарилганидан мамнун суҳбатлашдик. Шундай қаламкашлар бор бўлишсин.

О. САЙНУРИДДИНОВА,
Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчиси:

— Рўзномаларда танқидий материаллар кўп босилади. Кузатиб борамиз. Натижаси кўринмайди. Ёки, фельетон чақмоқ каби ёнадию сўнади. Унинг чораси ҳақида оддийгина «огоҳлантириш», «танбеҳ» ёки «кўрсатиб ўтишган» бўлади. Бу билан «ур-йиқитчилик» кетидан қувилсин демайман. Аммо айбдорга адолат юзасидан чора кўрилсин-да. Йўқса, ҳақ сўзнинг қадри қоладими?! Шу жиҳатдан рўзноманинг 22-февраль сонидаги «Халқ сўзи»га жавоб»да эслатиб ўтилганидай қаттиқроқ жавоб талаб этилса эди. Ўзи хон, кўланкаси майдонлар шунда ҳам миқ этмасалар мавзуга яна қайтилсину, ўрнидан қўзғотиб қўйилсин. Умуман ҳақнависларнинг янада журъатлироқ бўлишларини истайман.

Д. ЙУЛДОШЕВА,
Наманган шаҳар халқ маорифи бўлимининг 10-болалар боғчаси мудираси:

— Ҳар йили ўзимга зарур икки-уч нашрга обуна бўлардим. Бу йил ҳам шундай қилдим. Бироқ идорамиздан яна бир рўзномага мажбур ёзиб қўйишибди. Русча дейишди. Рости гап, аввал кўнмадим. Оиламда русча ўқийдиган одам бўлмаса.

Янги йилнинг дастлабки кунларида хонадонимизга ўша мен кўнмаган «Халқ сўзи» кириб кела бошлади. Уй юмушлари билан банд бўлсам-да, ўқиб тугатмагунимча жойимдан турмайман. Чингиз Айтматовга ёзилган очиқ хатни айтмайсизми? Қандай кўргиликлар-а! Наҳотки шу ишларни одам боласи қилса. Афсус...

А. НАЗАРОВ,
Норин районидаги 8-ўрта мактаб ўқитувчиси:

— Рўзномадан кўп халқчил фикрлар кутган эдик. Умидимиз рўёбга чиқмоқда. Аксар материалларнинг тили шундай ширалики, ўқувчини ўзига торта олади. Унда унутилаёзган сўзлар, истеъмолдан бутунлай чиқарилган атамаларнинг ишлатилиши бироз мураккаблик туғдирса ҳам ўзбек тили бойлигига катта ҳисса қўшмоқда. Биз шу хусусда кўп баҳслашамиз. Баъзилар буни нотўғри демоқдалар. Менимча бу ҳақ йўл. Қолаверса, кўп йиллар бизга хизмат қилиб келган «район», «область», «республика» каби сўзлардан бирданига воз кечиш ҳам инсофдан эмас. Тўғри, расмий ҳужжатларда бир хиллилик зарур, аммо матбуот ва бадиий адабиётда ҳам эски, ҳам янги сўзлар бемалол ишлатилаверсин. Халқ унинг ҳаммасини баравар қабул қилса нур устига нур. Ахир тилнинг бойлиги синонимлар қаторидаги сўзларнинг кўплиги билан ўлчанади-ку.

Суҳбатдош
Раҳим ТУРДАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«УЧҚУН»ЛАР ҲАМКОРЛИГИ

Қува районидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигининг Мозортаги қишлоғида «Учқун» кичик корхонаси бунёд этилмоқда. Кичик корхонани Ленинграддаги «Искра» йигирув-тўқув фабрикаси таъсис этди.

Нева соҳилларидан келган мутахассислар барча ташкилий ишларни ўз зиммаларига олишди. Лойиҳалар ва цехлар қурилиши учун зарур ҳужжатлар қисқа муддатда тайёрланди.

Шундай иншоотлардан бири — тўқимачилик цехи битай деб турибди. Яқинда бу ерда 80 та дастгоҳ, бошқа ускуналар ўрнатила бошлайди. Шундан кейин йигирув, пардозлаш, тикувчилик цехлари қурила бошлайди.

«Учқун» кичик корхонаси кўрпа-тўшак ва ёстиқ жилдлари, болалар кийимлари, эркакларнинг кўйлаклари, аёлларнинг халатлари учун ипгазлама чиқаради. Шартномага мувофиқ маҳсулотнинг ярмини таъсисчи олади, бошқаси эса «Учқун» тасарруфида қолади. Корхона меҳнат фаолиятини бошлайдиган муддат аниқланди — у келаси йилнинг биринчи чорагида ишга тушади.

— Кичик корхонанинг фойдаланишга топширилиши, — дейди «Учқун» корхонасининг директори Ҳ. Мансуров, — жуда ўткир иккита муаммони ҳал қилишга ёрдам беради: бозорга энг зарур моллар етказиб берила бошлайди, одамлар эса ишга эга бўладилар.

(ЎзТАГ).

МУАЛЛАМАХОННИНГ МУАЙЯНА ҚИЗИ

Ўзинг яхши билган, яхши кўрган одам ҳақида ёзиш ҳам осон, ҳам қийин экан. Осонлиги юрагингдаги иштиёқ, завқ, туйғулар маржон бўлиб қоғозга тўкилаверади. Қийинлиги эса билганларинг кўплигидан нималардир айтилмай қолаётгандек туюлаверади. Ҳозир менда шундай ҳолат юз бераяпти.

Муалламахон аяни салкам бутун Самарқанд танийди. Саховатда тенгсиз, меҳр-мурувватда чексиз бу она илк фарзандига исм танлаганда нималарни ният қилганини билмайман-у, ҳар қалай келгусида унинг маълум, таниқли (Муайяна сўзининг арабча маъноси шундай) бўлишини кўнглидан ўтказгани аён. У ўзининг илк оналик ҳаяжонларини, қувончу заҳматларини, юрагидагини қўшиб айтгувчи аллаларини Муайянага бахшида этди. Ойига ҳам етмаган гўдаккинасини бағрига босиб, турмуш ўртоғини урушга кузатган кезлари ҳам дил-дилдан бахт тилади. Узун тунлар хонадонда бешик тебратаркан, етти маҳаллага жаранги етгудек алласининг айрим сатрларини юрагимга туггандекман:

Баҳор келиб, сув оқар,
алла-ё алла,
Дарахтлар гуллар тақар,
алла-ё алла,
Насиб этса қизимга,
алла-ё алла,
Бахт-иқбол кулиб боқар,
алла-ё алла,

Онанинг тилаклари бажо келди. Муайяна ақлу заковатда, меҳнаткашликда онасидан қолишмади. Мактаб партасида ўтирган кезлари илмга меҳр ва ташналикни ҳис қилди. Шу йўлда ҳормай-толмай дастлаб йўлакдан, кейин тор кўчадан ўтиб, охир катта йўлга чиқди. Олий билимгоҳни тугатгач, Ўзбекистон Фанлар академиясида илмий ходим бўлиб ишлади. Ўзининг дастлабки меҳнат маҳсулларини газета ва журналларда чоп этди. Шу зайл «Ҳақиқати Ўзбекистон» рўзномаси жамоаси билан яқиндан танишиб, кейинчалик унинг аъзоси бўлди.

У кечалари тарихий шахсларнинг классик форсча қўлёзмаларини варақлаганда ҳам, шаҳар кўчаларида олий билимгоҳ сари шошилган кезлари ҳам, кейинчалик Ғафур ака билан ҳаёт кемасида сузганида ҳам онажонининг ўгитларини унутмади.

Ўша машъум уруш йиллари Муаллама опанинг зиммасига катта вазифалар юкланганди. Фронт ортидаги меҳнату машаққатнинг залворли тошини елкасида кўтариб, кун бўйи чарчаса ҳам, кечқурун келиб Муайянага инсонийликдан сабоқ берарди: шернинг қудрати ёвузлигида, тулкининг кучи айёрлигида, йигит кишининг қудрати лабзида, болам, дерди онаси. Оллоҳ яратган аёлдир, қиздир, унинг қудрати поклигида, ибо, иффатида.

Муайянахон умр бўйи ана шундай покиза, мунис, меҳнатсевар, бокира бўлиб танилди одамларга. Ўзининг бу хислатларини республикамиздаги қатор ойнома ва рўзномаларда чоп этилган мақола, ҳикояларига ҳам сингдирган. Айниқса, тожик ва ўзбек халқлари ўртасидаги дўстликни, меҳрибонликни куйлагувчи «Олтин қўллар», «Бир оила фарзандларимиз», «Қондошим, жондошим келди», «Она», «Қирқ бир йилдан сўнг», «Оламнинг жаннати жойи», «Ҳаётга қайтиб» каби қатор очерк, мақола ва публицистикаларида моҳир журналист Муайяна Хўжаева икки халқ ўртасидаги биродарликни, уруш йиллари турли миллат фарзандлари дўстлигининг куч ва қудратини, падари бузрукворининг ёниқ чеҳрасини кўролмасдан, қирқ бир йил ўтгач Брест қалъасидаги ёдгорлик тошларидан излаб топганларини ёзади. Ёзганда ҳам дилингизни ўйнатиб ёзади.

Муайяна Хўжаева, юқорида айтганимиздек, тарихий ноёб китобларни тарғиб қилишга ҳам баракали ҳисса қўшиб келаяпти. Бу ўринда айниқса Саид Аҳмад Васлий Самарқандий борасидаги ишлари диққатга сазовор. XIX аср охири XX аср бошларида яшаб, ижод этган шоир, таржимон, олимнинг ижоди, ҳаёти ҳақидаги илмий мақолалари Ўзбек Совет Энциклопедияси, «Шарқ юлдузи» ойномаси ва бошқа нашрларда эълон қилинган. Айни кунда бу борадаги изланишларини давом эттирмоқда.

Муайянахоннинг республикамизда тожик тилида чиқадиган «Ҳақиқати Ўзбекистон»да ишлаётганига салкам 30 йил бўлди. Ана шу давр мобайнида у ажойиб ҳикоялари, мақолалари билан саҳифаларни бойитибгина қолмасдан, кўплаб ёшларга устозлик қилди. Қўлига қалам олиб, умид билан таҳририятга ишга келган йигиту қизларга маҳорат сирларини ўргатди. Бугунги кунда улар номи муштарийлар тилига тушган, улар томонидан тан олинган журналистлардир. Матлуба Шоалиева, Фахриддин Парпиев, Шоҳаҳҳор Салимов шулар жумласидан.

Муайяна нафақат ижод борасида, балки чин одамийлик хусусида ҳам ибрат бўлгулик. Самарқандга яқинда бирга бориб келганимда бунга имоним яна бир карра комил бўлди. Назаримда иккинчи отаси — кўпни кўрган, эл-юрт таниган Ғайбулла Содиқов ҳамда Муаллама аянинг кўча тўлдириб ғоз юришларида унинг ўрни борлиги аниқ. Ҳали-ҳануз онасига ўхшаб катталардан эҳтиромини, кичиклардан дил меҳрини аямайдиган дугонамни учратган ёру биродарлари кўз олдимда қучоқ очиб, соғинч билан қаршилашди. Нафақат Самарқандда, Тошкентда ҳам шундай. Кимни кўрмасин, чеҳрасига ярашиқлик табассумини аямасдан дастлаб ҳолу аҳволини, хотиржамлигини сўрайди. Ўксиган диллар бўлса, далда беради.

Унга ўхшаганлар кўпайишсин.

Муқаддас СОЛИҲ қизи.

ДАЛА ШИЙПОНИДА
КИЧИК ЦЕХ

Балиқчи районидаги Партия XXV съезди номли жамоа хўжалигининг олтинчи бригадаси ҳузурида ташкил этилган кичик корхона жамоаси зарли хонатлас тўқиб чиқара бошлади. Дала шийпонига еттита қўлда тўқиш дастгоҳи ўрнатилган. Бу ерда ўн тўрт нафар аёл икки сменада меҳнат қилмоқда.

Хонатлас тўқиб чиқаришга Уйчи кооператорлари бош-қош бўлдилар, улар цехга ипак иплар етказиб беришмоқда.

Хўжаликда одамларни иш билан таъминлашнинг жуда оддий усулини топдилар. Дала шийпонлари ярим йиллаб бекор ётади, дейди жамоа хўжалиги раиси Ф. Исомиддинов, фойдаланилмаётган имкониятлар қанчадан-қанча. Шундай қилиб шийпонларни ишга мослаштирдик. Масалан, бешинчи бригадада қизлар палос тўқишади. Уларга Уйчи район маданият уйининг ходимаси О. Эгамбердиева ёрдам бермоқда. Хўжалик раҳбарияти ходималарининг дастлабки гуруҳини Хива гилам комбинатига иш ўрганиш учун юборишни режалаштирган.

Партия XXV съезди номли жамоа хўжалиги бўш ётган дала шийпонлари кичик цехларга айлантирилган райондаги ягона хўжалик эмас. Бошқа бир қанча хўжаликларда ҳам шундай цехлар очилган. Уларнинг фойдаси яққол кўриниб турибди: одамлар иш билан банд, қадимий ҳунармандчилик эса яна жонланиб кетди.

(ЎзТАГ).

Барча соҳаларда бўлгани каби тиббиётда (айниқса руҳий муолажада) ҳам рақобат пайдо бўлди. Ҳозир улар экстрасенс, биотокчи каби номлар билан амал қилишаяпти. Хўш, бу «кураш»да ким енгади?

2-ТошМИ асаб касалликлари бўлими мудири Гулюзират Аъзамхўжаеванинг мана бу сўзлари саволимизга жавобдай туюлди:

— Энди иш тартибини ўзгартириш, одамлар ихлосини қозониш керак. Бошқа йўл йўқ.

СУРАТДА: Г. Аъзамхўжаева (ўнгда) мазкур бўлим ҳамширалари билан.

Еркин ВОТИР олган сурат.

ИШБИЛАРМОН КИШИЛАР ХИЗМАТИДА

Тошкент почтамтида янги хизмат тури — электрон почта жорий этилди. Телеграммалар қабул қилинадиган дарчада тадбиркорларнинг ўзаро ёзишмалари, шахсий хат-хабарлар ҳам қабул қилинади. Алоқа ходимлари телефакс орқали зарур ҳужжатларини мамлакатнинг исталган ерига етказибгина қолмай, айни вақтда, буюртмачининг хоҳишига кўра чет эллардаги мижозлар билан ҳам боғланадилар. Корхоналар, ташкилотлар, кооперативлар, шунингдек хусусий кишилар почтамт билан ана шундай хизмат турига узоқ муддатли шартномалар тузишлари мумкин. Бундай хизмат турининг нархи ҳам унчалик қиммат эмас: телефон орқали хабардор қилиш билан ҳужжатни қабул этиш 50 тийин, одатдаги хабарни кун мобайнида ўз эгасига етказиб бериш учун эса атиги 3 сўм, зудлик билан — уч соат мобайнида етказиб бериладиган хабарлар учун эса 9 сўм ҳақ олинади. Электрон почта хизматидан фойдаланишни хоҳлаганлар ниҳоятда кўп — почта ходимлари телефон қўнғироқларига жавоб беришга зўрға улгуришаяпти.

«АРТЕК»КА — ДАМ ОЛИШГА

Жигаристонлик болалар Бутуниттифоқ болалар маркази — «Артек»ка йўлланмалар олишди. Бундай совғани олган дастлабки гуруҳ — табиий офатдан жабрланган райondаги эллик ўғил ва қиз 3 июль куни Қора денгиз соҳилига жўнаб кетди. Сафар харажатларини ҳамда йўлланмаларни расмийлаштиришга кетадиган барча ташвишларни Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети билан Ўзбекистон пионер ташкилоти жумҳурият кенгаши ўз зиммасига олди.

— Фожиа рўй берган кунларда СССР болалар ташкилотлари федерациясига мурожаат этиб, ёз фаслида жигаристонлик болаларни Бутуниттифоқ шифохонасига қабул қилишни, болаларни рўй берган фалокатдан бироз бўлса-да чалғитиш мақсадида улар учун Қора денгиз соҳили бўйлаб қизиқарли саёҳатлар ташкил этишни сўраган эдик, — дейди Ўзбекистон пионер ташкилоти жумҳурият кенгашининг раиси Майя Раҳимбердиева. — Москвада бизнинг илтимосимизга шу заҳотиёқ эътибор беришди, мактаб ёшидаги жигаристонликларнинг ҳаммасини амалда «Артек» болалар марказига йўлланмалар билан таъминлашди. Болаларимизни жаҳоннинг турли давлатларидан «Артек»ка болалар келадиган энг нуфузли «халқаро мавсум»да қабул қиладилар.

Орадан бироз ўтгач, жигаристонлик болаларнинг яна бир гуруҳи ўз юртдошлари ёнига қўшилади. Улар мириқиб дам олишади, даволанишади, тенгдошлари — «Болалар сайёрамизда тинчлик учун курашда» халқаро ёшлар ҳаракатининг фаоллари билан мулоқотда бўлишади. Ўзбекистонлик меҳмонлар халқаро экология семинарида, халқ рақслари ва қўшиқлари концертларида, амалий-манзарали санъат кўргазмаларида ҳам қатнашадилар.

Н. ПОЛЯНСКАЯ,
(ЎзТАГ мухбири).

Мунозара учун мавзу

ХОР КЕРАКМИ?

Яқинда қўлимга теккан мактуб диққатимни тортди. Унинг қисқача мазмуни қуйидагича:

«Мен куй ва қўшиқ шайдосиман. Айниқса, халқимизнинг қўшиқчилик соҳасидаги бой мероси, мақом йўллари, бахшиларнинг терма ва достонлари, яккахон ҳофизларнинг, эстрада артистларининг дилрабо қўшиқлари, созандаларнинг ҳузурбахш куйлари менга жуда ёқади.

Аммо ҳар замонда радио ёки ойнаи жаҳон орқали хор қўшиқлари, камер оркестлари куйларини тинглаб, ҳеч танамга сингдира олмайман. Агар улар ижросида концерт қўйилгудек бўлса, радио, телевизорни ё ўчираман, ёки бошқа эшиттиришларни кўраман.

Аслида шундай фикрни кўпчиликдан эшитганман. Менимча, бунинг боиси бошқа томонда. Бу айрим раҳнамоларнинг «байналмилалчилик» фаолиятлари туфайли, халқлар, миллатлар, элатларнинг ўзига хослиги, руҳий оламини ҳисобга олмасдан ўша халққа мос келмайдиган санъат турларини турмушга сингдиришга уринишлари натижасидир. Зўрлаб тиқиштирилган нарса ҳеч қачон сингмайди, одамлар дилидан жой олмайди.

Хор жамоаси, камер оркестрлари ҳам ҳеч қачон на ўзбекларда, на тожикларда, на туркманларда, борингки, Шарқ халқларининг кўпчилигида бўлмаган. Шунинг учун одамларга ёқмаган хор, камер оркестрини, айниқса, ҳозирги иқтисодий танглик шароитида катта харажатлар эвазига ушлаб туриш шартмикин!?»

Кўриниб турибдики, хат мунозарали. Мен ҳам ундаги фикрлар ҳақиқатга қанчалик тўғри, нотўғрилигини оз бўлса-да тасаввур қилиш мақсадида айрим одамлардан биздаги хор санъати ва камер оркестри фаолияти ҳақидаги фикрларини сўрадим. Жавоблар асосан бир хил: «Бу санъат турлари бизга бегона, шунинг учун ҳам у оммалашган эмас. Мухлислари жуда кам, бекорга пул сарфлаб ушлаб туришдан кўра бу жамоаларни тарқатиб юбориш керак», қабилида бўлди.

Хор ва камер оркестрлари ҳақида бундай кескин фикр айтаётганлар кимлар? Мана улар: Абдувоҳид Юсупов — Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш вазирлигининг бошқарма бошлиғи, Қаҳрамон Авазов — Тошкент давлат тиббиёт институти ўқитувчиси, Нурали Пармонқулов — Бўка районидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалиги агрохимиги.

Ана шундан кейин менда ҳам юқоридагиларникига ўхшаш фикр туғилди. Аммо «етти ўлчаб бир кес» деган мақолга амал қилиб, айрим манбаларга мурожаат этдим. Қўлимда «Ўзбек Совет Энциклопедияси»нинг 12-жилди. Унинг 361-бетида хор ҳақидаги мақоланинг 2-бандида шундай дейилади:

«Хор (юнонча — «хорус» сўзидан олинган) — ашулачилар коллективи, хонандалар овоз таркибига кўра бир турдаги (эркаклар хори, хотин-қизлар хори, болалар хори) ва қўшма (аралаш), шунингдек ижрочилар сонига қараб катта, кичик, камер хорларга бўлинади... Бир овозли, икки овозли, уч овозли, тўрт ва ундан ортиқ овозли хорларни ташкил қилади... Ҳар бир халқнинг хор санъати айтилиш услуби ва овози таркибига кўра ўзига хос. (Масалан, русларда жўрчи овоз полифонияси, немисларда тўрт овозли гомофон тузилиши ва ҳоказо). Ўзбек халқида азалдан бир овозда ижро этиладиган унисонлик хор санъати мавжуд. Ўзбекистонда кўп овозли биринчи Ўзбек миллий хор капелласи 1952 йилда Ўзбек давлат филармонияси қошида ташкил этилган. 1960 йилда Ўзбекистон радиокомитетининг хор коллективи ўз фаолиятини бошлади».

Хор ҳақидаги бу мақоланинг асосий қисми «Катта Совет Энциклопедияси»дан таржима қилиб олинган, сўнгги қисмидагина республикамизда хорнинг ташкил этилиши ҳақида маълумот берилади ва бизга замондош бўлган ўзбек композиторларининг хорга мослаб ёзилган асарлари санаб ўтилади. Ҳар бир халқнинг ўзига хос хор санъати борлиги ҳақида айтиладию, лекин мисол тариқасида ўзбек хори тарихидан сўз юритиш ўрнига рус ва немислардаги хор санъати намуна сифатида келтирилади.

Кўриниб турибдики, Ўзбекистонда илгари хор ашулачилиги бўлмаган. Энди мақоладаги «ўзбек халқида азалдан бир овозда ижро этиладиган унисонлик хор санъати мавжуд» деган сўзларга келсак, муаллиф фикрини исботлаш учун бирорта далил келтирилмаган. Демак, бу санъат тури халқимиз табиатига мос эмас. Кўпчиликда хор жамоаси қўшиқларини тинглашга хоҳиш ва қизиқиш йўқлиги шундан бўлса эҳтимол.

Маълумотларга қараганда, хорнинг капелла тури, яъни музикасиз ижро этиш ўрта аср охирларида Италияда кенг тараққий этган. У асосан православ черковларида диний қўшиқларни куйлашдан иборат бўлган. Кейинчалик хор санъати бутун Европага, шу жумладан Россияга тарқалган. Бу қўшиқларнинг кенг тарқалишига асосий сабаб нима, деган савол туғилиши мумкин. Бизнингча, Европа халқларининг дини, турмуш тарзи бир-бирига яқин. Шунинг учун ҳам бир жойда юзага келган санъат тури қўшниларга тез сингади, тарқалади, оммалашади.

Энди биздаги хор санъатининг илдизлари қаерда? Нима учун у халқимиз қалбидан ўрин олиб кенг оммалашмаган?

Мен республикамизда хор санъатини йўқотиб юбориш керак, деган фикрдан йироқман. Аммо уни бутунлай бошқача тарзда тузиш, янгилаш, билимдон, малакали, фидойи, ишбилармон мутахассислар, ижрочилар билан мустаҳкамлаш лозим. Масалан, Россия, Украина, Белоруссия давлат хорларини олайлик. Уларнинг репертуари, ижрочилик маҳорати шундай юксак савиядаки, бир кўрган киши қайта кўришни, бир эшитган киши яна қайта эшитишни истайди. Ҳатто ўзбек тингловчилари мазкур жамоаларнинг концерт программаларини севиб томоша қилади.

Шу ўринда машҳур санъаткор, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, композитор Матниёз Юсуповнинг фикрларини эслаб ўтиш жоиздир.

— Мақом йўллари, катта ашула, яккахон қўшиқчилик элимизда қадим-қадимдан маълум, — деди у биз билан суҳбатда. — Бундан бир неча юз йиллар олдин яратилган куй-қўшиқларни ҳозиргача севиб тинглашади. Уларни қайта-қайта ижро этиб, келажак авлодларга етказишади. Олтин зангламас деганларидек, қалб қўридан, юрак тўридан жой олган санъат ҳеч қачон ўлмайди. У умрбоқийдир.

Эсимда, эллигинчи йилларда бошқа жойларда бўлгани каби миллий санъат турига ҳам менсимай қараш, уни ҳаётимиздан сиқиб чиқаришга уринишлар бўлди. Айримлар: «Биз янги замон кишиларимиз, жаҳон санъатидан, улуғ рус санъатидан халқимизни кўпроқ баҳраманд этайлик, мақом йўллари эса бизга ётдир. У саройларда, зодагонлар, бойларнинг кўнглини хушлаш учун ижро этилган. Демак, сарой санъатининг кераги йўқ» деб жар солдилар.

Бу ҳол санъатимизга салбий таъсир кўрсатмай қолмади. 1952 йилда республикада мақомчилар ансамбли тугатилди ва Ўзбек давлат филармонияси қошида хор капелласи ташкил топди.

Бироқ мақом эл назаридан тушмади. Тилдан тилга, дилдан дилга ўтиб, қанот қоқаверди. Миллат бор экан, у яшаяжак. Агар биз хор санъатининг ҳам халқимиз дилидан мақомдек чуқур ўрин олишини истасак, аввало уни элга манзур қила олишимиз керак.

Ҳурматли муштарийлар. Юқоридаги хатда хор жамоаси ва камер оркестрини ҳозирги иқтисодий қийинчилик шароитида катта харажатлар эвазига ушлаб туриш мақсадга мувофиқмикин, деган савол ўртага ташланган. Мен ўтган йил декабрь ойида ушбу жамоаларга сарф қилинаётган харажатлару улар келтираётган даромад ҳақида маълумот беришни сўраб хат ёздим. Анча вақтгача дарак бўлавермагач, телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети бадиий жамоалар директори Бозорбой Сафаровга сим қоқишга тўғри келди.

Бир неча соат ўтмай, редакцияга хор жамоасининг бадиий раҳбари Ботир Умиджонов ташриф буюрди. Ботир ака менга хор ҳақидаги маълумотлар нима учун зарур бўлиб қолганлигини сўради. Мен хор жамоаси ва камер оркестрининг ўзбек санъати тарихида тутган ўрни, уларга сарф қилинаётган харажатлар ҳақида маълумот олмоқчи эканлигимни баён қилдим.

— Очиғини айтадиган бўлсам, хор илдизлари узоқларга бориб тақалади. Илгари мусулмонларда беморлар тепасида зикр тушилган. Дарвешлар «ё олло, ҳақ дўст ё оллоҳ» сўзларини такрорлаб, дунё кезишган. Хор санъати ана шулардан келиб чиққан. Келинг, яхшиси мен телевидениеда бир соат эфир вақтини олай. Мутахассисларни чақирайлик. Улар сизга сўзларимнинг тўғрилигини исботлаб беришлари мумкин.

Мантиқни қаранг. Ўзбек классик санъати гултожи бўлган мақом ашулаларини саройларда ижро этилган қўшиқ, оддий халққа тўғри келмайди деб айтишсаю, хор илдизларини дарвешлар ҳаётидан ахтаришса! Бу ҳақда ўзингиз хулоса чиқариб олишингиз мумкин, азиз муштарийлар!

Б. Умиджонов билан мулоқотдан сўнг Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети бадиий жамоалар дирекциясидан жавоб олдим. Лекин унда маълумот ўрнига қуйидаги фикрлар баён этилганди:

«Сизнинг Ўзбекистон ССР телерадиосининг раис муовини С. Саидвалиевага йўлланган хатингизга жавобан шуни маълум қиламизки, аввало расмий мактубингизда сўз юритилаётган соҳа хусусидаги ва маълумот талаб этилаётган масала ҳақидаги тушунчамизни аниқлаштириб олиш зарур, деб ўйлаймиз. Наинки республикадаги, қолаверса иттифоқдаги бирон бир санъат муассасасининг фаолияти унинг иқтисодий жиҳатдан келтираётган фойдаю зарари билан баҳоланмайди. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган хор жамоаси ва торли асбоблар жамоаларининг маънавий ҳаётимизда тутган ўрни ҳамда миллий санъатимиз равнақига қўшаётган ҳиссаси алоҳида мавзудир. Буни шарҳлаб ўтиришга ҳожат бормикин?»

Дарҳақиқат, жавобдаги айрим фикрларга, хусусан, «Аввало санъат муассасаларининг фаолияти иқтисодий жиҳатдан келтираётган фойдазарари билан баҳоланмайди», деган фикрига қисман қўшилиш мумкин. Дарҳақиқат, санъатни пул билан ўлчаб бўлмайди.

Фалсафа фанлари доктори Исо Жабборов бир воқеани сўзлаб берганди:

— Мен, — деган эди у, — кўп йиллар мобайнида Москвада яшадим. Аспирантурада ўқидим, шу ерда номзодлик диссертациясини ёқладим. Ўша пайтларда бир неча бор камер оркестри концертларига тушдим. Тўғрисини айтсам, ҳеч нарсага тушунмасдим. Мусиқа оҳангларини сингдира олмасдим. Аста-секин тушуниб кетарман деган хаёлда жуда кўп марта концертларда бўлдим. Бироқ, камер куйлари менга сира сингмади. Кейинчалик мавридини топиб, устозим, академик Толстовга бу ҳақда айтгандим, у кишининг жавоблари шундай бўлди:

— Тўғрисини айтсам, камер оркестри концертларига кўпчилик русларнинг ўзлари тушунишмайди. У аслида бекорчи бой ва зодагонлар учун ижро этилган. Сенинг тушунмаслигинг боиси ҳам шунда. Унинг яна бошқа халқлар, хусусан Шарқ халқлари орасида мустаҳкам ўрин олишига уринишаяпти...

Бизнингча, бунга изоҳнинг ҳожати бўлмаса керак!

Кўриниб турибдики, хор жамоаси ва камер оркестрининг ижрочилик маҳорати, концерт программалари кўпчиликни қониқтирмаяпти. Шунинг учун ҳам уларни тинглаш ва томоша қилишга одамларда рағбат йўқ. Тингловчилар қалбидан чуқур жой олиб, уларнинг меҳрини қозонмаса, бундай жамоаларни қанчадан-қанча маблағ сарфлаб, бекорга ушлаб туришга ҳожат борми? Агар хор жамоалари ҳам, камер оркестри ҳам ўз репертуарларини элга манзур қўшиқлар билан бойитиб, кўпчилик қалбига кириб борсалар, уларни томошабинлар тан оладилар, олқишлайдилар. Акс ҳолда номи жарангдор ва улуғ бўлса-да, супраси қуруқ бўлиб, эл назаридан қолаверади.

Каримжон РИХСИЕВ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

Саксон беш ёшли Онахон момо Акрамова қутлуғ меҳробга юз бурмоққа шайлангандай оппоқ рўмолни тўғриладилар:

— Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм!

Шовқин-суронли мусиқаларга, саҳнага чиқувчиларнинг ола байроқдай кийимларига кўникиб кетган дилим бирдан ҳушёр тортади. Хазин, дардли, дармонли овоз Алла бошлайди:

Ман сани аллолар қилай, алла-ё, алла,
Кўтариб каттолар қилай, алла-ё, алла.
Худойим умрингни қўйса, жоним қўзим, алла,
Ўқитиб муллолар қилай, алла-ё, алла...

Шу қадар соддаю сеҳрли, меҳрли... Чолғулар жим... Сўзларга юрак титроғи жўр.

Тошкентда кун-кун ора ўтказилаётган турфа хил беллашувлар, мусобақалар, баҳсларнинг сон-саноғи йўқ. Аммо 25—28 июнь кунлари муборак Абулқосим мадрасасида бўлиб ўтган республика Алла ижрочиларининг кўрик-танлови йилимизнинг энг жозиб, беназир воқеаларидан эканлиги шубҳасиз.

Алла — жоннинг роҳати, алла...

...Онангизнинг ҳолу аҳволидан ҳар куни хабар оласизми? Ё бахт излаб, ёки тақдир шамоллари бағрида узоқларга кетдингиз? Сўнгги марта онангизни қачон йўқлаган эдингиз? Борганда, фақат бўй-бастингизни кўрсатибгина қайтмай, омаду омадсизликларингиз ҳақида тамоман унутиб, волидаи мукаррамангизнинг кўзларига термулишга, суҳбатини олишга, орқасидан ҳув, полапон йилларингиздаги каби эргашиб юриб армонларини аритишга вақтингиз бўладими? Бугун ҳар биримиз тилимизни, дилимизни англайдиган қалб излаймиз. Оналаримиз эса дунёга келган кунимизданоқ биздан ортиқ ҳабиб, сирдош топмаганлар. Мен бу ҳақиқатни Аллаларни тинглаганимда яққол ҳис этаман.

Эй, худойим, қудратингнинг
шеваси, алла,
Фарзанд экан бу дунёнинг
меваси, алла.
Фарзанд бўлса бу дунёнинг
меваси, алла,
Сабил қолсин молу давлат—
ҳаммаси, алла....

Тиллари энди чулдираган қизчалару болалардан тортиб умрлари асрга бўйлашаётган онахонларгача иштирок этган бу ажойиб анжуманнинг тартиби, тафсилотлари кимни қанчалик қизиқтиради, билмадим, лекин мен Ўзбекистонимиз бағрида сочилиб ётган, асрлар оша момоларимиз сайқаллаган Аллаларнинг айримгина намуналарини тинглаганим сайин руҳим, дилимнинг кўзлари нурлана борганини сездим. Бир дўстим: «Кичкиналигимда онамнинг алласидан сел бўлиб уйқим келса, улғайганда алла эшитсам, хаёл олиб кетади», — деганди.

Кўкрагимга қўлим солсам,
ширинтойим, алла,
Юрагим бор, жигарим йўқ,
ёлғизгинам, алла.
Ўтганларни ёдга олсам,
қўзичоғим, алла,
Бу дунёда турарим йўқ,
алла-ё, алла.

Авлодларига фақат бахт, хотиржамлик, шодлик насиб этишини тилаб ўтадиган оналардан мерос Аллалар нечук бу қадар дардли, мунгли, армонли? Бу савол жавобини ўтмишнинг ижтимоий тартиботларидан изламанг. Алла — тарихнинг каттаю кичик бекатлари, инқилоблар, ҳукму фармойишларидан абадул абад ғолиб илоҳий куч — оналарнинг Орзу билан Армон чегарасида янгидан туғилган умри ифодаси.

Олло, олло, ойишқинам-ай,
олло,

Эл, оллоға еткай
нолишқинам-ай, олло,
Нолиш этаман оллаға-яй,
Эй, ёлбораман ёлғиз
худоға-яй, олло.

Онанинг муқаддаслиги, фарзанд бурчлари ҳақида юз минглаб нусхадаги рўзномалару ойномалар, сўз усталари панд ўқимоқдалар. Аммо нечун бемеҳр фарзандлар сони соат сайин кўпаймоқда?

«Бир эрмак бўлса бас-да,» — деб радио қулоғини бураб қўйиб бола ухлатган сингилларим, дугоналарим! Ана шу жонпарчангиз ҳали дунёга келмасидан бурун, юрагингиз остида 4—5 ойлик ҳомилалик пайтиданоқ овозингизни таний бошлашини биласизми? Сизнинг майин, меҳрли овозингиз, Аллангиз унинг руҳида осойишталик, бағри бутунлик, ҳеч қиёслаб бўлмас туйғу билан ўзингизга, фақат ва фақат ўзингизга талпиниш уйғотишини биласизми? Ҳарки инсоннинг ўз алласи, ўз онасидан эшитган Алласи бўлсин. Онанинг энг юксак, муқаддас орзулари шу боқий Шуъла билан фарзанд қалбига тушсин.

Кетар бўлсам маконимга,
Жоним болам, алла.
Арзим баён айлаб кетай,
Ширинтойим, алла.
Отам бўлгин, онам бўлгин,
Мени йўл бўйига қўйгин.
Мозоримга ғиштлар териб,
Лойлар билан шуваб
қўйгин...

...Ривоятким, бир юрт остонасига ёв бостириб келибди. Халқ мағлуб бўлмаслик чорасини излай бошлабди, аммо душманнинг қаҳри қаттиқ, яроғи ундан ҳам кучли экан. Юрт аҳли қаро кунни тан олмоғидан ўзга чора қолмаган чоғда ҳали чақалоғини бағрига босиб тўймаган ёш келинчакнинг жонларни ўртагувчи Алласи ҳаволаб-ҳаволаб йиғлай бошлабди. Шунда... келинчакнинг Алласи йўллар босиб шум ниятда келган ёв бошлиғининг қулоғига ўз онасининг фарёди бўлиб туюлибди. Шамширлар ғилофига тушибди...

Бу — бир афсонадирки, худди бизлар учун яратилгандек. Дилимиз уйини худбинлик, манманлик, молпарастлик, лаганбардорлик, мансабпарастлик каби ёвлар вайрон этиб ташлагани, руҳимиз кенгликларида меҳр-оқибат гуллари қовжираб ётганининг боиси Алласиз хонадонлар кўпайиб кетганидан эмасмикан?

Қиз бола — тақдирнинг палахмон тоши. Аёл рўзғорда сув келса симириб, тош келса кемиради. Она хонадоннинг яхшисини ошириб, ёмонини яширади, не савдоларни ичга ютади. Замонавий руҳшуносларнинг таъкидлашларича, изтиробу руҳий азобларга дош беришнинг ҳам чек-чегараси бор. Аламни тинимсиз ўзингга олаверганингдан кўра, кимгадир баъзан-баъзан кўнгил ёрган сиҳатлик учун фойда экан. Бироқ момолари, оналаридан дардни дарё бўлиб ютаверишни, уй сирини кўчага олиб чиқмасликни мерос қилиб олган ўзбек аёли ҳасратларини ўзгалар олдида дастурхон қилавермайди. Бундай пайтларда Алладан ортиқ дилдош топилмас:

Отам бор эди улуғ тоғдек,
алла,
Онам бор эди оқар боғдек,
алла.
Ҳар бир сўзлари
сарнёғдек, алла,
Ўлим синдирди бўйнимни,
алла.

Кўрикнинг энг кекса иштирокчиси Онахон момога Алла суянч экан:

— Ўлиб-ўлиб биттагина ўғлим қолган эди, қирчиллама ёшида бехосдан у ҳам мени бу дунёга ташлаб кетди. Тўрт фарзандидан иккитасини менга қолдириб, келиним ҳам онасиникига кўчди. Оламга келиб колхозда ишлаганман, йўқчилигу меҳнатда адо бўлдим. Набираларим мактабда ўқийди, уларга бериладиган нафақаниям онаси олади. 160 сўм пенсияга етим боқиш қийин экан. Битта нондан ёрдам берадиганим йўқ. Ўғлимдан кейин йиғлайвериб, йиғлайвериб...

Мен сени қайдин топарман,
болам-о, алла,

Тоғу тошларни изласам,
жоним болам, алла.

Бир тутам ўтлар ёқарман,
алла-ё, алла,

Танда жонимга болам,
бир кўрсам-о, алла.

Эй! Кексайган чоғида фарзанд доғида куйгани етмагандай, тирикчилик ташвишидан юраги титраётган муштипаргина кампирнинг ҳолини ким англаб, уни ким авайлайди? Бундайлар атрофимизда кўпми, озми? Ўз қадрини эъзозлаган халқлар отининг занглаган тақасиниям ойнаванд кўргазмалар ичида духоба узра қўйиб сақлаганда, кўнгиллари халқ ижодиётининг хазинаси бўлган мана шундай онахонларимиз, отажонларимизни етти қават кўрпачага ўтқазиб қўйиб, дил гавҳарларини битталаб териб олмаймизми?

Кўрик кунларида мадрасанинг фариштали, гўзал, мўъжаз саҳнига йиғилган томошабинлар — асосан санъат ва маданиятга алоқадор кишиларни кузатаркан, дилимни бир армон тарк этмади:

— Қанийди, бир-биридан маънили, бетакрор, ибратли бу Аллалар ижроси кенг саҳналарга, маҳаллаларга кўчсаю уни оналар, келинчаклар, қизлар кўрсалар, ўргансалар... Ўзбекистон радиоси ҳар оқшом кичкинтойларга эртак айтиб бўлгандан кейин зўрма-зўраки тўқилган аллани такрорлайвермай (афсуски, шу сатрлар қоғозга туширилаётган кунн ҳам «Болагинамнинг боласи-ё» эшиттирилганди), мана шу табиий, гўзал Аллалардан фойдаланса...

Кўрикнинг сўнгги куни Муқимий театрида бўлган якунловчи концерт олдидан ғолиблар эълон қилинди. Ғоят мураккаб бўлган вазиятда (чунки яхшилар жуда кўп эди) ўринларни тақсимлаган жюри ҳайъати аъзолари Фарғона ва Қашқадарё вакилларига биринчи ўрин берилганлигини, иккинчи ўрин... Келинг, мен учун бунинг аҳамияти йўқ. Чунки тиниқ ва ширадор овозларга бой, ҳар бири ўзича бир дунё Аллалардан файзли бўлган кўрикнинг барча иштирокчилари халқимизнинг қутлуғ мероси — Аллага беқиёс эҳтироми ила мен учун азиз. Безатилган бешиклар, чақалоқ таваллуди билан боғлиқ чуқур мазмунли расм-русмлар, вилоятларнинг ўзига хос кийимлари — бири-биридан чиройли, абадий яшашга ҳақли. Худди шунинг учун ҳам Ўзбекистон Маданият вазирлиги, республика Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети, Тошкент шаҳар Маданий ёдгорликларни сақлаш комитетининг бу тадбири қутлуғ муқаддима эканлигини иштирокчилар эътироф этдилар.

Ҳар бир вилоятнинг ўзига хос, камалакнинг етти ранги каби Аллалар... Тошкентликлар тайёрлаб келган саҳнада ўзбекча, қозоқча, татарча, русча Аллалар бир-бирига уланди. Фарғона водийси Аллалари сўлим, райҳонларнинг нафаси келади. Қорақалпоқ келини айтган Алла — сулув, ўзига ўхшайди. Хоразм Алласини бир эшитганимда гўёки ўз-ўзимники бўлиб қолди. Кўрик кунлари республика радиоси ходимлари, айниқса, фаол ишладилар — улар барча ижроларни оҳанграбо тасмасига ёзиб олдилар. Энди бу ёзувлар имтиёзли минбардан халқимизга етказилса, қайтарилса — ният ижобат бўлиб боради.

Мен, қўлида қаламу дафтарчасидан бошқа имконияти бўлмаган журналист, ширин тушдай ўтган танлов нинг яккахон ижрочилари Аллаларини улгурганимча қоғозга туширдим. Уларни Сиз, азиз муштарийларга тақдим этарканман, бу олтин сатрлар саҳифадан кўнгил дафтарингизга кўчишини умид қилдим.

Уйимиз бешиксиз бўлмасин, дунёга келган ҳарки зурёдимиз қулоғи Азон билан очилгач, дили Олло (Алла) номи ила нурафшон бўлиб борсин.

Муҳтарама УЛУҒ қизи.

Ҳеч бандасин айирмагай эркагина қўзисинан...

НАМАНГАН АЛЛАЛАРИ

Онахон момо АҚРАМОВА аллаларидан

Аллолар айтайин ўзингга, алла,
Уйқулар келсин кўзингга, алла.
Ман сани аллолар қилай, алла-ё, алла,
Кўтариб каттолар қилай, алла-ё, алла.
Худойим умрингни қўйса, жоним болам, алла,
Ўқитиб муллолар қилай, алла-ё, алла.

Уз гулидан айрилиб, алла-ё, алла,
Булбулига зор айлаган борми, алла.
Боласидан айрилиб, жоним қўзим, алла,
Ҳайронлар бўлмаган борми, алла.

Боғ манингдек бўлмасин, алла-ё, алла,
Боғбон манингдек бўлмасин, алла.
Даллаларда қўй ҳайдаган, қўзичоғим, алла,
Қўйчивон манингдек бўлмасин, алла.

Ман сани қайдин топарман, болам-о, алла,
Тоғу тўзларни изласам, алла-ё, алла.
Бир тутам ўтлар ёқарман, алла-ё, алла,
Танда жонимга болам, алла-ё, алла.

Кўчадан ўтган йигитнинг, қўзгинам, алла,
Тўни бор, яктаги йўқ, алла-ё, алла.
Чаккасига гул тақибди, эрмакгинам, алла,
Барги бор, ғунчаси йўқ, ширинтойим, алла.

Далага сепдим тариқ, алла-ё, алла,
Қармоққа илинди балиқ, жоним болам, алла.
Мен боламнинг дардида, алла-ё, алла,
Бўлди ранги рўйим сариқ, борим болам, алла.

Алла қўзим, алла,
Отингдан онанг айлансин, алла.

Бўстоной момо ҲОЖИМИРЗАЕВА (80 яшар):

Қаро сочим ўсиб қошимга тушди, алла,
Қоромуғ донаси ошимга тушди, алла.
Бориб айтинг ўшал меҳрибонларима,
Бачки савдолари бошима тушди, алла.

Куя-куя кул бўлиб, алла-ё, алла,
Куйкона бўлган ўзгинам, қўзичоғим, алла.
Меҳрибонлардан айрилиб, алла-ё, алла,
Девона бўлган ўзгинам, алла-ё, алла.

Юрагим чойдишмиди, алла-ё, алла,
Сувлар солиб қайнатдилар, эркатойим, алла.
Ўзлари ичмас экан, қандоқ қилай, алла,
Мени ёмон ўргатдилар, алла-ё, алла.

Боғбони бераҳм, ширинтойим, алла,
Ғунчам очилмай уздилар, алла-ё, алла.
Бемаҳал келган ўлим, бағрим болам, алла,
Хонумоним буздилар, алла-ё, алла.

Хонумонимни бузиб, меҳрибоним, алла,
Бухонумон этган ўлим, алла-ё, алла.
Чакка томмас кўзларимни, қўзичоғим, алла,
Дарёлар айлаган ўлим, алла-ё, алла..

Кетарингни билдим-у, алла-ё, алла,
Олдим кўзимга қатра ёш, жоним болам, алла.
Билдиму кам ҳурматингни, алла қўзим, алла,
Айлайин бағримга тош, жоним-о, алла.

Алла-ё, алло, алла,
Катта бўлгин алло, алла.

ХОРАЗМ АЛЛАСИ

Ҳожарой ЖАББОРОВА — Урганч шаҳар маиший хизмат уйи дазмолловчиси:

Ётақўй, ҳуйё, ҳуй, жоним-ей олло,
Оғримағай, қўзим, ҳеч ёнинг-ей, олло.
Оғриганда бир ёнинг-ей,
Э-э, ўртанади-ку мани жоним-ей, олло.

Қизил гул экиб хирмон этсак-ай, олло,
Эй, эрка болам, санга тўйлар этсак-ай, олло.
Тўйинг тўйлара улашқай-ай,
Эй, давлат бошингда, қўзим, ўрнашқай-ей, олло.

Оллолар айтсам оғзимнан-ай, олло,
Эй, булбуллар сайрар ёзимнан-ай, олло,
Ҳеч бандасин айирмағай-ай,
Эй, эркагина қўзисиннан-ай, олло.

Олло, олло, ойишқинам-ай, олло,
Эй, оллоға етқай нолишқинам-ай, олло.
Нолиш этаман ман оллоға-яй, олло,
Эй, ёлвораман бир худоға-ей, олло.

Ҳуйдин, ҳуйдин, ҳуйланди-ей, олло,
Эй, сувда балиқлар лойланди-ей, олло.
Балиқмикан деб қарасам ман-ай,
Эй, илон бўлиб тўлғанди-ей, олло.

Қизил гул экиб хирмон этсам-ей, олло,
Эй, сани жонима дармон этсам-ей, олло.
Беринглар дармон дурусиз-ай,
Умр кун бергай, қўзим, санг қайғусиз-ай, олло.

ҚОРАҚАЛПОҚ АЛЛАЛАРИ

Гулойим УРАЗИМБЕТОВА:

Ҳаю, ҳаю, оппоғим, ҳей,
Қизлар кийсин қалпоғин.

Ҳаю, ҳаю, оппоғим, ҳей,
Ойдай бўлган чироғим.
Ёт суймаса суймасин,
Ўзимнинг суйган дўмбоғим.

Мана, онанг қошингда,
Яшил қалпоқ бошингда.
Ухлай қўй менинг оппоғим,
Қиңғирлик қилма ёшингда.

Ҳаю, ҳаю, ҳайдаси-ей,
Қачон тегар фойдаси.

Ўқиб одам бўлғайсан-ей,
Шунда тегар фойдаси...

Гулзабира ТЎРАНИЁЗОВА:

Ҳаю, ҳаю, ой болам-ей,
Кўнглинг энг пок жой
болам,

Тўлишиб ўсган ойимсан,
Кичкина эркатойимсан.
Онангга кўнглинг питерми[1]
Жаҳоннинг юзин гул
қилсам.

Айланайин ой болам,
Ширин-шакар пол болам,
Ухлай қўй, жоним, ухлай
қўй,
Ҳаю айтар жон онанг.
Онанинг тилин ол, болам.
Ким бўлсанг-да ўз
эркинг —
Бўлакўр, жоним, тек[2],
болам.

Ҳаю, ҳаю, оппоғим, ҳей,
Қизлар кийсин қалпоғин...

1 тўлармн
2 фақат

БУХОРО АЛЛАСИ

Гулчеҳра РЎЗИҚУЛОВА:

Боғимдаги боғчамсан-о,
алла,
Умрим гули, муғчамсан-о,
алла.
Алла, болам, алла,
Меҳрибоним, алла.

Алла, аллалай, отинг
яхши,
Минг қайғудан шодлик
яхши.
Қадринг билмас
қариндошдан
Қадринг билган ёт яхши.

Ҳуйдир қушнинг боласи,
Қамишдандир қалъаси.
Қайрилса қамиш боши,
Қайғудадир онаси.
Шу жойдан булбул
ўтдими,
Нолам аллага етдими?
Нолам аллага етганда,
Булбул нолиш этдими?
Алла, алла, орастасан,
Бегуноҳ бир норастасан.
Тилим узуни болам, алла,
Юзим қизили болам, алла.
Алла, жоним, алла-ё,
Учқур тойим, алла-ё.

Ухлай қол-чи, шириним.
Қизил олма қўлида,
Қизлар, болалар сўнггида.
Олмасидан оламиз, деб —
Пойлаб юрар йўлида.
Оппоқ, оппоқ оқ бўпам,
Оқ бешикда ёт, бўпам.
Кичкинагина шириним —
Кимларга ўхшаб кетдийкан,
Алди, алди, алди-ё...

ҚАШҚАДАРЁ АЛЛАСИ

Тўхтахон ҚУРБОНОВА:

Алла, болам, уйқинг келсин кўзингга, алла.
Инсоф берсин ўзингга, алла.
Алла болам, одатинг, алла,
Авлиёлар мададинг, алла.
Алла болам, аҳди бор, алла,
Инғламоқнинг вақти бор, алла.
Алла болам, қўй бўлгин, алла,
Катта бўлиб тўй бўлгин, алла.
Тўйингни кўплар есин, алла,
Бўйингни дуо қилсин, алла.
Алла, алла, адига, алла,
Сув келтирсин кадига, алла.
Кадининг боғи узилсин, алла,
Қуёв бўлиб сузилсин, алла.
Эгам берган эрмагим, алла,
Худо берган керагим, алла.

САМАРҚАНД АЛЛАСИ

Хатирчилик Қаҳрамон она, меҳнат фахрийси Зулайхо ЯХШИЛИҚОВА ўзи тўқиган алла:

Алла айтай, жон болам, ухлаб қолгин, алла,
Тинглаб аллам ором олгин, тилло болам, алла.
Алла болам, оппоғим, уйда ёнган чироғим,
Ёшлигимда қувончим, қариганда яроғим, алла.
Алла айтиб юпатай, ўтли бўл деб ўргатай,
Бедов бўлгин Ғиротдай, тулпор бўлгин, алла,
Эл-юртингга доимо даркор бўлгин, алла.
Алла айтиб садосин саболардан сўрайман,
Ўз халқига содиқ бўлган боболардан сўрайман.
Паҳлавон бўл Рустамдай, элим севган достондай,
Ватанига керагим, алла-ё, алла.

ҚОЗОҚЧА АЛЛА

Яхшигул МУСУЛМОНОВА — Ғалаба районидан колхозчи:

Манинг болам қайдикан,
Асқар-Асқар тоғдийкан.
Тоғда нима қиб юраркан,
Олма териб юраркан.
Алди, алди, алди-ё,

ФАРҒОНА АЛЛАСИ

Ҳавасхон АЗИЗОВА — Боғдод районидаги 5-ўрта мактаб битирувчиси:

Ман сани аллолар қилай, алла,
Кўтариб каттолар қилай, алла.
Кўтарганимга кўнмасанг, эркатойим, алла,
Алла айтиб ухлатай, алла.
Нонлар ичида кулчаси,
Эрка қўзим, алла.
Гуллар ичида ғунчаси,
Ўйнар қўзим, алла.
Эй, худойим, қудратингнинг шеваси, алла,
Фарзанд экан бу дунёнинг меваси, алла.
Фарзанд бўлса бу дунёнинг меваси, алла,
Савил қолсин молу давлат ҳаммаси, алла.
Икки кўзим ўймоғи-ё,
Жоним болам, алла.
Юрагимнинг қаймоғи-ё,
Ширинтойим алла.

Тўлқиной МАТАЛИЕВА:

Кетар бўлсам маконимга,
Жоним болам, алла,
Арзим баён айлаб кетай,
Борим болам, алла.
Отам бўлгин, онам бўлгин,
Мени йўл бўйига қўйгин,
Мозоримга ғиштлар териб,
Лойлар билан шуваб қўйгин.
Тўп теракнинг тагида,

Тўп ўйнаган етимлар, алла.

Ота-онам келарми, деб —

Йўл пойлаган етимлар, алла.

Онам Маликахон ҚОЗОҚВОЙҲОЖИ қизи аллаларидан:

Алла десам бўлармн, алла-ё, алла,
Жонинг ором олармн, алла-ё, алла.
Қибладан келган шамол, алла-ё, алла,
Гул шохини қайирмасин ширинтойим, алла.
Ҳеч киши мендек бўлиб жажжигинам, алла,
Суйгонидан айрилмасин, алла-ё, алла,
Эй фалак, чархинг бузилсин, алла-ё, алла.
Кимларга хор этдинг мени, эркатойим, алла.
Майли бору майли йўққа, ойим қизим, алла,
Интизор этдинг мени, алла-ё, алла.
Мен бу ерга келмас эдим, алла-ё, алла,
Ера келтирди мени, алла болам, алла.
Ўтга солса куймас эдим, алла бўлгин, алла,
Ера куйдирди мени, алла-ё, алла.
Отам борми, онам борми, алла-ё, алла,
Мени йўқлар кишим борми, эркагинам, алла.
Мени йўқлар кишим бўлса, жоним қўзим, алла,
Жаҳонда койишим борми, алла-ё, алла.
Оталиклар, оналиклар, алла-ё, алла,
Қизил гул тагида ўйнар, ширинтойим, алла.
Отасизлар, онасизлар, меросхўрим, алла.
Гўристон йўлида йиғлар, алла-ё, алла.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.
Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРХОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдуқарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.
Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 21.10
Индекс 64606. 5717 буюртма.
Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12